

ATACAMA 2008



Uyuni i Salta

TRENTA HORES DE VIATGE

Taradell-Barcelona-Madrid-Santiago-Antofagasta

En Jordi, el meu germà, ens porta a mi i en Jako (l'amic que m'acompanya aquest any), a l'aeroport de Barcelona. Arribem dues hores abans, tal i "com toca". Em sorprèn la poca cua, gairebé gens, que hem de fer per facturar les maletes... en part millor, en lloc d'avorrir-nos en una cua fent esses poc a poc, tindrem més temps per avorrir-nos voltant per la terminal, menjant alguna cosa per sopar, mirant botigues i fent algunes compres (tàbac i *sudokus*).

El nostre vol s'endarrereix, d'entrada, mitja hora, el que, en principi, no ens preocupa massa, encara ens quedarà una hora per canviar d'avió a Madrid. Més temps per avorrir-nos... i més encara temps, ja que al final s'endarrerirà una hora. Ara si, comencem a estar una mica preocupats, tot i que pensem que, el nostre, és un vol d'enllaç... un d'aquells vols que Iberia et ven com a directes, amb una parada que en realitat és una escala... i que tots els passatgers de l'avió, repartits en quatre destins diferents (Mèxic, Buenos Aires, Sao Paulo i Santiago de Xile), estan igual que nosaltres. Suposem, també, que és més fàcil que ens esperin, que allotjar-nos a tots i reubicar-nos en un altre vol.

Ja a l'avió, entre moltes més cares de preocupació, ens tranquil·litza el fet que ens indiquin a quina porta haurem d'anar i que no haurem de passar els controls d'immigració.

Sortim disparats, hem estat de sort i, gràcies a facturar d'hora, ens han tocat les primeres files, prop de la porta de sortida. Tenim mitja hora llarga per canviar de porta. Recorrem la T4 de Barajas amunt i avall... que sembla que estigui dissenyada expressament per sortir per una porta, haver d'anar al capdavant i haver de tornar a recular per pujar al següent avió per la porta del costat. L'embarcament fa una estona ja ha començat, arribem a la cua i ens posem gairebé els últims... cosa que no m'agrada, ja que amb això, tot i que no serà el cas, a vegades no és pot posar l'equipatge de mà sobre el mateix seient, tenint-lo controlat i a l'abast a l'hora de baixar o agafar alguna cosa. Tot i que ja ens havíem "acomiatat" de les maletes, ens tranquil·litza una mica ja que l'avió surtirà amb una mica de retard per poder carregar-les.

Com el de Barcelona a Madrid, el vol de Madrid a Santiago de Xile, és totalment plàcid. Tenim gairebé catorze hores per avorrir-nos com podem: llegint, escoltant música (tot i que pràcticament no hi ha cap canal que ens agradi), menjant el que ens porten (l'avantatge d'Iberia és que els àpats, tot i no ser cap meravella, son

reconeixibles i presentables), fent algun sudoku, mirant la *tele* (especialment en Jako, en aquest vol no fan res que m'agradi, no estem massa de sort amb les pel·lícules), passejant per l'avió o dormint una bona estona. Afortunadament el vol és nocturn, com més m'agrada, ja que si més no puc dormir una estoneta i el vol sembla que s'escurci una mica. En Jako dorm força més que jo, i sense necessitar cap ajuda tal i com s'imaginava... amb la por que li feia!!!

Poc abans d'arribar és fa de dia i podem mirar per la finestreta, cosa que m'encanta (i quan ho puc fer, m'oblido de dormir, llibres, sudokus i tota la resta). Primer núvols i calitja que deixen entreveure, sovint, una ampla planura més o menys verda, travessada, de tant en tant, per rius amb molts meandres. El millor, però, ja fa una estona que ho esperem, cap al final, pràcticament aterrant a Santiago de Xile: els Andes. Ni un núvol. Una ample serralada amb els seus cims nevats. Impressiona. Com que, a més, estem començant a aterrar, sovint sembla que passem rasant-los. Abans de baixar de l'avió ja he fet mes de trenta fotos... digitals, aquest serà el primer any, i serà la meva perdició. Me'n recordo dels cops que he travessat els Pirineus tornant de Centreeuropa, la comparació, pel que fa la mida, no té color. Que petits que em semblen ara!!!

Anem a recollir les maletes. Arriba la d'en Jako... però la meva no. Fem la reclamació pertinent, hi ha una mica de cua... la mitja hora de Barajas ha afectat a força gent. Ben mirat, de fet, el que és estrany és que arribes la d'en Jako. Passem els controls d'immigració i sortim. A l'aeroport tenim el temps just per no poder visitar la ciutat... però avorrir-nos com dues ostres: facturem la maleta d'en Jako, esmorzem, sortim a fora a passejar i contemplar el paisatge (una plana verda mig envoltada per les altes muntanyes nevades que acabem de veure), dinem, traiem diners al caixer, canviem dòlars... i recorrem l'aeroport, amunt i avall, unes tres vegades, no es gaire gran.

Temps, també, perquè em passi una vena cleptòmana que desconeixia. M'he endut la manta i els coberts de l'avió de record... potser perquè tinc un *loft-et* a mig fer. La meitat dels coberts, però, al oblidar-me que els duia a sobre i no poder-los deixar-los a la gran (la que s'ha quedat a Madrid), me'ls fan deixar al passar el control per embarcar cap a Antofagasta... no m'he vist amb cor d'explicar al de seguretat d'on i com els havia tret. La veritat és que, cremat de la feina i desenganyat d'amors, he començat aquest viatge molt revolucionat... tot i que d'això no me n'adonaré fins al cap d'alguns dies, en què, mica en mica, aniré trobant la pau perduda.

El següent vol, amb Lan Xile, marxa puntual, a les quatre de la tarda. Dues hores més fins a Antofagasta, al nord del país. Dues hores més per avorrir-nos escoltant música

(molt millor que la d'Iberia), menjar el complert *snak* que ens donen (del millors que he provat en un avió), mirar per la finestreta (no estem de sort, estem a la banda oposada als Andes), mirar la *tele* i llegir una mica. En uns seients força amples... i a la sortida d'emergència!!!

Recollim la maleta d'en Jako, se'm fa estrany, i sortim. Ningú ens espera a l'oficina de lloguer cotxes. Pensant que l'aeroport seria més gran i que estaríem més estona per sortir, el vam reservar per a tres quarts d'hora després d'arribar... tres quarts en què no ve ningú... fins a l'hora concertada. Recollim el *Peugeot 307* gris... però sense el permís i l'assegurança per travessar cap a Argentina d'aquí a uns dies... que per això l'havíem llogat per internet... per tenir-ho tot només arribar (ja que s'havia de sol·licitar amb uns quants dies d'anticipació). Els haurem de recollir d'aquí a quatre dies, pel camí, a les oficines de Calama.

En cotxe fins al centre de la ciutat, a l'hotel Marsal. El tenim reservat preveient que arribaríem força cansats, després de més de trenta hores de viatge, segurament el més llarg que he fet mai. Ens perdem una miqueta, però el trobem relativament ràpid. En teoria, és el bo, de tres estrelles... que ho devia ser, però fa vint anys enrere. Ara ja n'hauria perdut més d'una (tot i que està net i és correcte). No em vull ni imaginar als que anirem a partir d'ara. Ens hi instal·lem.

Tenim una hora gratis a internet, que aprofito per fer la primera entrada al *blog* que tinc pensat fer aquest any, en principi, cada dos o tres dies. Demà ens haurem de quedar aquí a esperar la maleta, que, en teoria, hauria d'arribar al migdia... i llavors ja decidirem que fem (tot i que d'entrada, ens polirem un dels dies de marge, que sempre preveig). I a dormir, que ja toca, estem rebentats, rebentats.

ESPERANT LA MALETA

Antofagasta

Ens llevem relativament d'hora, gràcies al *jet-lag* i que ahir ens vam anar a dormir molt aviat. Descansats. Esmorzem a l'hotel, el tenim inclòs. Per fer l'espera mes suau, anem a fer una volta per la ciutat, sense cap mena d'interès, i a un centre comercial, el *Mall*... on ens tornat, com diu en Jako, una mica "Spice Girls"... feia moooooooooooooolt de temps que cap dels dos entrava a tantes botigues!!!! Els preus de roba i calçat sovint són força baixos!!!! Ens ha sortit del fons una vena consumista que desconeixíem, tot i que ens hem reprimit... esperant que a Argentina els preus encara siguin millors.

Sortint-ne faré l'espectacle gairebé davant de les portes... em sembla que les formigues que veig són argentines (de l'espècie invasora que vaig estar estudiant durant quatre anys)... i com que no sé si estan citades aquí decideixo agafar-ne unes quantes. Vaig a comprar un pot d'alcohol i les començo a "caçar" amb el tap del pot de l'alcohol... al mig del carrer amb tothom mirant i, imagino, pensant que deu estar fent aquest *gringo* (en devem fer tota la cara... sovint ens entren en anglès directament... tampoc hi ajuda gaire el fet que sovint som els únics que anem amb màniga curta, mentre la resta de la gent va mes abrigada... com els *guiris* a casa nostre, vaja). En Jako és un tros enllà dissimulant. El que ha flipat més, però, ha estat el del quiosc del davant que, després de veure tot això, ha vist com li comprava un pot de caramels... i li he regalat els caramels... i he marxat tot feliç amb el pot!!!!

Tot seguit anem cap a l'aeroport. La maleta, que havia d'arribar a les dotze, no arribarà fins a les sis (això va depèn a qui preguntis). Cap a la ciutat una altra vegada, a buscar una casa de canvi. Som diumenge i ens costa una mica trobar-ne una d'oberta, tot i que al final ho aconseguirem... encara que en Jako una mica més i em fa entrar a una casa de putes... el fet que n'hi haguessin dues mes al costat, que la recepció estes al tercer pis i que en un cartell s'anunciés que "*se busca señorita para bar sexy*", m'ha fet sospitar una mica i l'he convençut que allò no era l'hotel que ens han indicat (devíem fer el nostre efecte, dos *tius* discutint davant la porta:

- Ho vaig a mirar, ha dit que era aquí – dubtant una mica.
- Vols dir que això és un hotel? has vist que... – responc jo, veient el panorama.
- Hosti! ...potser si... –

Continuem buscant i trobem l'hotel correcte un carrer mes avall... tot i que la casa de canvi és al mig de la seva gelateria... i és, sense cap mena de dubte, una gelateria... i un

hotel de veritat. Ja amb diners a la butxaca anem a dinar per, en teoria, començar a tastar els plats típics del país... mig pollastre a l'ast amb un bon grapat de patates (únic plat de la carta), al Don Pollo... potser no és el més típic, però ens atipem per dos euros i mig.

Havent dinat, cansats de la ciutat i per fer alguna cosa, agafem el cotxe i anem a cremar benzina, que som ecologistes. Per la Panamericana cap al sud, un trosset, simplement per voltar i badar. Per mi és el retrobament amb un paisatge que em fascina i em té el cor robat, el desert... per a en Jako: "a mi, m'hi falten arbres".

A la carretera hi estan fent obres. Ens fan aturar en una baixada i poso punt mort, però... el cotxe se'n va cap amunt!!! Ho provo més d'una vegada totalment desconcertat. Fins i tot ho demano a en Jako, totalment estranyat, que m'ho confirma, també confós. Ara al·lucinem els dos. Un cop a casa en trobaré l'explicació... hem estat "víctimes" d'una gran il·lusió òptica coneguda, en anglès, com a *gravity hill* (i que en alguns altres llocs del món és una atracció turística). En realitat la carretera no fa baixada, però les formes del paisatge que l'envolten fan que, efectivament, ho sembli. Impressionant.

Tornem a l'hotel. La maleta encara no ha arribat. Els confirmen que ens hi quedem una nit més (no ho teníem clar). Cansats d'esperar i d'intentar trucar per res, a les vuit decidim "dividir-nos". Dels tres números que tenim un ens diu que "*no existe*", a l'altre no contesta ningú, i l'altre es un 902 espanyol que no funciona des de Xile. En Jako es queda a l'hotel, per si un cas, i jo me'n vaig a l'aeroport, a veure si en saben alguna cosa.

Quan vaig a demanar informació la veig darrera els taulells de facturació: HA ARRIBAT!!!!!!!!!!!!!! M'agafa un atac d'alegria tan gran que quan el noi que m'atén em diu: "*ahora a las nueve se la habríamos enviado al hotel, y se habría ahorrado el viaje*"... en lloc d'enviar-lo a la merda, que és el que hauria d'haver fet tot i que el pobre no en tenia cap culpa, fins i tot li hagués fet un peto.

Torno a l'hotel, molt més tranquil, i anem a sopar a prop. Una cosa ràpida. El nostre sistema digestiu encara no s'ha acostumat als nous horaris. Baixem dos carrers i entrem al *schopdog* que ens han aconsellat a l'hotel, el Rap Diecisiete. En jako és menja una *carne* (vedella) *al jugo* i jo una *chorrillana*, un plat de patates fregides cobertes de ceba tallada i carn, normalment vedella, tallada a franges i fregida en l'oli de les cebes (que també es pot anar acompanyat amb un ou ferrat, arròs o altres). Fem la primera cervesa del viatge... com sempre que és possible, del país. Avui una *Austral*. Durant el viatge

Xavier Blancafort

acabarem tastant les altres tres grans marques nacionals: la *Kunstmann*, l'*Escudo* i la *Cristal* (aquestes dues últimes, les més comunes).

PALLISSA EN COTXE

Antofagasta-Putre

Ens llevem i marxem molt d'hora. Avui toca pallissa en cotxe. Vuit-cents cinquanta quilòmetres d'Antofagasta a Putre, travessant de sud a nord gran part del desert d'Atacama, el més àrid del món.

Resseguim, d'entrada, la costa del Pacífic, per desviar-nos a la dreta al cap de poc. Ens comencem a enfilars entre els bonics turons pelats i acolorits de la serralada de la Costa. Fem una primera parada per fotografiar uns cartells amb un curiós advertiment: “*No desviarse, zona de explosivos no rastreada*”. Pensem que qualsevol se'n va a pixar un tros enllà... tot i que tampoc és per agafar-s'ho molt en broma, suposem que podria ser algun dels camps de mines repartits al llarg del país a la dècada dels setanta, arrel dels conflictes amb els estats veïns, especialment amb Argentina.

Al cap d'uns trenta quilòmetres enllacem amb la Panamericana (Ch5), que no deixarem fins a Arica, pràcticament a la frontera amb Perú. Amb certa estranyesa per part nostre, ens adonem que hem fet una mica més de volta del que tocava, ja que travessem per segona vegada el tròpic de Capricorn.

Entrem a la depressió intermèdia (entre la serralada de la Costa i els Andes) i, a partir d'aquí, la carretera és torna força monòtona, amb llargues rectes envoltades de planes més o menys sorrenques, més o menys pedregoses. Estem a la zona més àrida del desert d'Atacama. De tant en tant, però, ens acostem als turons que l'envolten, sempre pelats, sempre de colors, per tornar a tornar a la monotonia. De tant en tant apareixen, però, com veritables miratges, espectaculars explosions de vida al mig del no res, oasis d'un verd espectacular com el del Quillagua (Aigua de Lluna, en aimara), a les ribes del riu Loa, o *tamarugales* tan impressionants com els de la Pampa del Tamarugal (declarada Reserva Nacional). Boscos de tamarugo (*Prosopis tamarugo*), una lleguminosa endèmica d'Atacama, que pot obtenir part de l'aigua que necessita de la rosada i creix sobre sols salins. Per desgràcia no hem tingut temps, ni en tindrem en baixant, de pararnos a fer fotos i visitar millor la zona, tal i com teníem previst. M'hagués parat vint-i-cinc vegades... però, si ho fem, arribarem demà passat.

A mig camí, l'ensurt del dia: veig uns Carabineros de lluny que em fan parar. De seguida, però, sospito perquè... el camió que duia enganxat al darrera ara està tres quilòmetres lluny. Em paro i faig tanta cara innocent com puc (hi tinc pràctica des de

petit). Després de les típiques salutacions em demanen la documentació. Quan veuen un carnet europeu, però, comencen a dubtar.

- *¿Sabe porque lo hemos detenido?* - Em pregunten.

- *No* – posant tanta cara de bon nen com puc... tot i que em comença a tremolar la cama dels nervis (feia anys que no em passava).

- *Por exceso de velocidad* – Sense mala llet.

- *¿A cuanto iba????* – Això em surt de dins de forma totalment espontània, però segur que ha semblat del tot innocent... volia saber quan m'havia passat aquesta vegada.

- *A ciento doce Km/h* – Collons!!!! Penso. A Catalunya no me la posarien. De fet tot el camí he anat amb el "xip" de casa nostra, només passant entre deu i vint quilòmetres per hora el límit de velocitat. Tot això, però, ho penso però no ho dic... no vull fer evident que sabia que anava més ràpid del compte. Sembla mentida tot el que podem arribar a pensar, i a quina velocitat, en segons quin tipus de situacions.

- *¿A siento dose???* – Responc, sense intentar dissimular aquest accent català que gastem, pensant que això, conjuntament amb el nostre aspecte d'estranger, ens pot ajudar.

- *¿Cuantos días hace que están aquí?* – Pregunten, amb cara de dubtar encara més del que feien fins ara.

- *Dooos* – Dic, posant més cara de no haver trencat mai un plat... tot pensant: SALVATS!!!!!! Ser *guiiri* té les seves avantatges. Em renyen una mica, continuo fent cara de bon noi (m'ha funcionat des de petit, i ho sé) i ens deixen marxar... sense multa. No ha vist que la cama em tremolava cada cop més... no sabia, ni podia saber, que avui era el primer dia del mes que conduïa, i conduiré, amb el carnet retirat.

Llavors, més monotonia. Ara només trencada per les crostes blanques d'algun salar més. I poca cosa més fins que arribem a la *quebrada* de Suca. La carretera comença una pronunciada baixada entre pendents escarpats i acolorits, per arribar al fons d'una vall, gairebé al nivell de mar, per tornar-se a enfilar vertiginosament per una altra *quebrada*, la de Camarones, igual de bella.

Sempre sota un cel blau espectacular, uns quilòmetres més de monotonia. I una altra *quebrada*, tot i que menys bonica, fins a Arica. En total, deu hores en cotxe amb molt poques parades, les justes per esmorzar (*paltra* o avocat, una fruita insípida tot i que li afegim oli, sal i pebre, però que aquí sembla agrada molt), dinar i, també, per posar gasolina, gairebé a preu europeu. No podem apurar el dipòsit i quan està a la meitat l'omplim de seguida que podem (costum que no perdérem en tot el viatge, excepte a

Argentina, on les gasolineres seran molt més abundants). Les distàncies entre benzineres sovint son grans, de l'ordre de pocs centenars de quilòmetres.

A Arica deixem la Panamericana i ens desviem cap a Putre, tot pujant des del nivell del mar fins als 3.500 metres d'alçada. Hi arribem al cap de dues hores, a quarts de set, gairebé de fosc. Afortunadament, les carreteres, a excepció d'alguns petits trams, molt pocs, estan bé o molt bé.

Ens instal·lem a l'hotel Cali. Tot i que estem força cansats, tenim temps d'anar a escriure l'entrada del *blog* del dia, li estic agafant el *gustillo*, fer la primera cervesa com Déu mana, escoltant la típica música amb flauta andina, i sopar al Kuchu Marka, un dels més populars de la zona, molt bé. *Xuleta* de porc, en Jako, i alpaca amb salsa de la casa, jo (bona, recorda la vedella), amb una altra cervesa... per acabar de fer cas omís a tots els consells per evitar el mal d'alçada: menjar hidrats de carboni (pasta), beure molt (però no alcohol), no fer esforços i no fumar.

MAL D'ALÇADA

P.N. Lauca

Ens despertem, els dos, amb mal de cap. Per si no teníem tots els números per tenir mal d'alçada, amb aquella alegria que ens caracteritza, ahir vam seguir totes les recomanacions per tenir-ne. Ens prenem paracetamol (*Gelocatil*) i dormim una hora llarga més.

Cap a les deu, quan ja ens trobem bé, marxem cap al Parc Nacional Lauca. Abans, però, comprem beguda, pa de motllo i pernil dolç, per fer entrepans, a la botiga del mateix hotel. Ens recomanen, encertadament, que ens comprem el típic barret. Ho fem i, com ens diu el de la botiga: - *Ahora ya si parecen turistas de verdad* - (com si no ho sembléssim abans). La idea és fer alguna caminada curta pel Parc i visitar-lo, principalment, amb el cotxe seguint la carretera, que uneix Xile amb Bolívia, i per on hi circulen força camions. D'aquesta manera i sense presses, perquè estem de vacances... i perquè estarem tot el dia a més de 4.100 metres d'alçada.

Només d'entrar ja fem les primeres paradetes: al cartell d'entrada, amb unes vistes molt boniques, i una mica més enllà, quan veiem les primeres vicunyes. Tot seguit ens aturem a la casa del *guardaparques* de Las Cuevas, per demanar informació. No hi ha ningú. Afortunadament, com cada any, gràcies a internet, tinc feta la meua pròpia guia. Aquí comença una de les visites previstes. El que no sabíem, però, és que per fer-ho en aquesta zona hi hagués un petit sender. Decidim fer-lo, la seva llargada és d'un quilòmetre i mig i no sembla complicat. En teoria s'hi poden veure *vizcachas*, però no estem de sort, el que s'hi podem contemplar bé, però, són les vicunyes i algunes aus aquàtiques. El paisatge és impressionant, estem en un turonet rocós, amb algunes balmés, envoltada d'una plana pelada, envoltada d'acolorides muntanyes i volcans. De fons, en un banda, treuen el cap per sobre la plana els Payachatas. Tot i que ens trobem bé, notem els efectes de l'alçada, fer una misèria de pujada ens costa força més del normal i ens ho hem d'agafar en calma.

Continuem el camí i les parades, improvisades o en els miradors que hi ha repartits al Parc. La següents per fotografiar els *bofedales* de Parinacota (torberes d'alta muntanya). On, ara si, podem contemplar els Payachatas en tota la seva esplendor. Dos volcans, el Parinacota, de 6.342 m, i el Pomerape, de 6.282 m.

Tot seguit, ja als peus del Parinacota, el preciós llac de Cota-cotani i l'impressionant llac Chungara. La llegenda de la seva formació, d'origen inca, és molt bella. Explica

que aquesta zona era habitada per dos pobles propers. La seva vida transcorria entre lluites i odis, un estira i arronsa de discussions i drets que, en algunes ocasions, havien acabat en lluites en que ningú hi havia sortit guanyant. En aquest ambient, el destí fa que dos joves, un príncep i una princesa de cada comunitat, es trobin i s'acabin enamorant profundament, ignorant els odis dels seus. Aquest amor és terriblement molest per a les dues tribus, que no el consentien. L'odi acumulat és tan gran que en lloc d'aprofitar-ho per deixar de barallar-se i enfrontar-se, avisen a la parella que el seu amor és impossible. Però com més intentaven separar-los, més enamorats estaven. Els núvols nocturns i la lluna ploraven amargament, també els llops de les valls properes ploraven i udolaven, al veure la situació de la parella, sent, potser, l'amagat avís dels déus als dos pobles. Xamans de tota mena i de tot arreu, fins i tot de pobles llunyans, a petició dels pares, van practicar ritus per trencar els llaços afectius, però no van aconseguir res, l'amor cada vegada era més fort. La preocupació es va convertir en pànic i els sacerdots de les dues tribus van decidir sacrificar-los per evitar que continuessin junts. Van ser assassinats en una nit fosca, en què ni la lluna en va voler ser espectadora. La mare natura no en va voler ser còmplice y es van deixar anar les seves forces, fortes pluges, amb llamps i trons van assolar durant molt de temps la regió, fins a fer desaparèixer les dues comunitats... i fent aparèixer dos bonics llacs plens de vida: el Cota-Cotani i el Chungara, on els dos enamorats s'hi passegen en petites canoes o caminen plegats a les seves ribes. La deessa natura, encara no prou contenta amb això, encara va fer un últim homenatge a la parella fent que, al lloc on van ser enterrats príncep i princesa naixessin dos bells volcans: El Parinacota i el Pomerame.

Al llac Chungara hi fem la segona caminada, molt més curta del que indiquen el cartell (el quilòmetre indicat en prou feines és deu quedar en cinc cents metres), tot i que notem els efectes de l'alçada. Anem fins a dos miradors just al costat del llac, des d'on puc observar força aus aquàtiques, sense deixar de contemplar un paisatge espectacular, un llac d'un blau intens envoltat per muntanyes acolorides i volcans nevats més o menys llunyans, un d'ells, el Guallatirí (6.060 m) , fumejant.

La carretera, almenys per nosaltres, s'acaba aquí, on hi ha la frontera amb Bolívia. Ho aprofitem per menjar-nos l'entrepà i girar. Com què és d'hora decidim continuar la visita al Parc fent, tot i que en cotxe, pels camins que porten a Parinacota. El poble, format per cinquanta cases que es passen la major part del temps tancades, ja que els seus propietaris, aimares, viuen principalment als llocs de pasturatge i només hi tornem per les festes religioses o els carnivals. Destaca l'església indígena-colonial del segle

XVII, construïda amb materials volcànics. Ens agrada molt, és bonic i molt autèntic, tot i les botigues de *souvenirs* de la plaça... encara que encara no tinc la taula, hi compro dues estovalles (que també venen com cortines o el que faci falta), un moneder pel pot comú... i tres petites figuretes (com faig sempre en cada viatge, tot i que va començar de casualitat... i ara ja és imprescindible). Tot per deu mil pesos xilens (uns dotze euros), amb un intent fallit de regateig... hòstia!!! No m'agrada gens, i un cop a la vida que ho provo, resulta que aquí no.

Fem una *Coca-cola* en un quiosc de la plaça, tot conversant amb un guia que porta un grup de francesos (el primers turistes que veiem en tot el dia, semblava que estiguéssim sols al Parc). Entre altres coses, ens explica que han anat a pujar un 5.000 molt prop d'aquí, que és fàcil i que el pot fer gairebé tothom, i més nosaltres (ens deu veure joves i forts, en comparació al grup que porta). Tan en Jako com a mi se'ns encenen totes les bombetes. De tornada, repetint algunes parades, en parlem i decidim provar-ho.

Ja a Putre, a mitja tarda, busquem un guia a l'hotel mateix, que a part de botiga també és agència de viatges. No ens atrevim a anar-hi sols, tot i que ens han dit que no era difícil i explicat el camí. Ens n'aconsegueixen un, però en Jako dubte al sentir el preu i als problemes que podem tenir (una mica més quaranta euros per cap). Per fer-ho hauríem de demanar permís a Gobernación, però a la tarda està tancat, demà al matí no hi ha temps (ni nosaltres ens podem quedar un dia més), i ens podrien multar, tot i que l'agència diu que ens portarà sota la seva responsabilitat (en tot cas, si ens troben *carabineros* o *guardaparques* hauríem de dir que estem fent un trekking). També em fa una mica de cosa i ho trobo una mica car, no gaire tampoc, però penso que, segurament, poques vegades més a la vida tindrè una altra oportunitat com aquesta.

Un altra vegada al poble, mentre dorm una estona em vaig a connectar a internet una estona. Fa tres dies que el faig, però escriure al blog ja s'ha convertit en una cosa gairebé imprescindible... i pensar que abans de marxar, dubtava de què l'acabes fent! Pensava que si feia una entrada cada tres o quatre dies ja seria molt!!!

Tot seguit, cervesa al Kuchu Marka (en Aimara, el Racó del Poble), com ahir. Ho teníem pendent des d'ahir, ja que no tenien encesa la llar de foc. Com que és un pub-restaurant ens hi quedem a sopar, ahir va estar molt bé. Com ahir, d'entrant blat de moro de Socaire, una població molt propera, torrat al ferro, i teconte (va amb el menú), de primer crema de verdures o crema de pollastre (en provem un cada dia), i de segon *picante* de pollo. Avui no tenen alpaca, de fet molt pocs plats de la carta, i no puc repetir. Més una cervesa, ens surt per uns sis mil pesos (uns onze euros, per cap).

I ha dormir d'hora, demà ens espera un dia que pot ser complicat.

COM QUI NO VOL LA COSA

P.N. Lauca (Guane Guane)

El guia, en Sebastián, ens passa a recollir a les set. Amb aquella alegria que ens caracteritza marxem sense menjar, amb una miqueta d'aigua i fent una cigarreta per si de cas... això si, ens prenem un parell de paracetamols. Fem part del camí d'ahir, fins al poble de Parinacota per continuar pel camí de carro, en un quatre per quatre. Al cap d'una hora llarga deixem el cotxe i comencem a pujar.

Sortim de 4.400 metres, segons el guia i calculem el desnivell: set-cents metres!!!... a cap dels dos se l'hi havia ocorregut preguntar-ho! Sortim fort i comencem a pujar força ràpid, de seguida, però, es noten els efectes de l'alçada i anem frenant. Cada cop bufem més. A mig camí penso que no podré, em costa molt seguir en Jako i el guia, i afluixo encara més, per anar més lent però al meu ritme. Em va bé, mica en mica em vaig recuperant. L'alçada però, cada cop es nota més i la pujada es va alentint, ara ja no podem caminar seguit i hem de fer de vint a trenta metres per descansar uns minuts, i tornar-hi... i començar a esbufegar al cap de quatre passes. Ara, és a en Jako a qui li costa seguir-nos a mi i al guia, i pensa que no podrà (sort que no hem coincidit!). Anem disminuint la distància entre parades i allargant la seva durada, però arribem a dalt. Som al cim del Guane Guane, de 5.096 metres. En Jako molt cansat i jo totalment recuperat. Portar un guia, tot i que ni ens podíem haver perdut, ni era del tot necessari, ens ha anat molt bé. Ens ha portat pel camí més fàcil i, més important encara, ens ha marcat el ritme... ell no esbufegava, gens... i ha pujat: amb sabates de diumenge!!!

Hem arribat al cim en una hora i vint minuts, força més ràpid del que preveiem (de fet, ens ho havíem plantejat com només provar-ho... i si tardàvem molt, o no arribàvem, tampoc passava res). Eufòrics. Ni rastre de mal d'alçada... una mica de descans, un glopet d'aigua i una cigarreta per celebrar-ho (en part, per fer-nos encara una mica més el "xulo"). Les vistes són realment impressionants. Més o menys el mateix d'ahir: Las Cuevas, els Bofedales, Parinacota, Cota-cotani, Chungará, els Payachatas, etc... però des de 5.100 metres d'alçada.

La baixada és molt divertida, per una pendent de sorra tal i com es feia abans a la tartera del Pedraforca... tanta feina a pujar, i tan poca a baixar!!!!!! Llàstima que se'm carreguen molt els genolls, últimament els tinc una mica cascats, i baixo amb una mica de por i no tan de pressa com m'agradaria. A la part planera, en Sebastián ens ensenya algunes plantes, com la *llareta* (*Azorella compacta*), una curiosa umbel·lífera (parenta

d'apis i pastanagues) que viu a les vessants rocoses per sobre dels 4.000 metres, formant grups anomenats *llaretales*. S'assembla a una gran roca verd brillant (sovint a una roca coberta de molsa) i és tan dura com una pedra. Està en perill d'extinció, ja que en les inhòspites zones on creix pràcticament és l'únic combustible que es pot trobar i el seu creixement és molt lent, escassament un parell de mil·límetres l'any,

Esgotats, ja de tornada a Putre, parem a fer una *Coca-cola* miraculosa a Parinacota, tot conversant amb en Sebastián. Ens explica, entre altres coses, que el jovent està deixant els pobles per anar a la ciutat i, que mica en mica, es van perdent les tradicions del seu poble (és aimarà). A ell, però, la ciutat no li agrada gens i ens diu, no sabem si pot ser, que ell, acostumat a viure en alçada, li fa mal de cap quan baixa al nivell del mar.

Dinem a Putre, al Cantaverdi, per provar-ne un altre. Una mica més barat, ofereix plats més clàssics, però també està bé. Per acabar d'aprofitar el que queda de tarda fem un intent, tot i que fallit, de banyar-nos a les termes de Jursi. En Jako, però, les veu molt *cutres* i no vol entrar-hi. Tornem al poble per descansar i, en el meu cas, escriure el blog, encara molt contents pel que acabem de fer. Això és el que hi vaig escriure:

“Hem suat sang, hem tret el fetge per la boca, hem estat a punt d'abandonar... però ho hem aconseguit, HEM FET EL CIM!!!!!!!!!!!!!!

El Guane Guane, de 5.096 metres!!!!!!!!!!!!!! A veure qui ho supera, je je. Ei! i a peu, eh! Ni en cotxe, ni en telefèric, ni amb cap altre mitja de transport. A veure, tampoc passarà a la història de l'alpinisme, però per dos *tius* com nosaltres està molt bé...”

Cansats, menjarem una miqueta (jo un parell de iogurts) i ens anirem a dormir d'hora... demà ens espera una altre pallissa en cotxe. Per venir aquí, hem fet i farem molts quilòmetres i moltes hores de carretera per un parell de dies, però, entre ahir i avui, haurà valgut la pena. Dels llocs bonics que he estat.

SEGONA MULTA... PERDONADA!

Putre-San Pedro de Atacama

Marxem a les sis del matí. Recularem pràcticament tot el camí d'anada. De camí, res de nou, el mateix paisatge... només que al no ser novetat es fa una mica avorrit. Quan tornem a passar per la Pampa del Tamarugal o Quillagua o cada cop que veig uns *geoglifos*, però, se'm queda una espineta clavada al cor (si hagués arribat la maleta quan tocava hauríem fet els vuit-cents cinquanta quilòmetres fins a San Pedro en dos dies). Els *geoglifos* són una impressionant mostra d'art precolombí, típica de la zona costera del centre-oest sud-americà. Files de roques gegantesques que adornen les vessants de turons i muntanyes, que representen camèlids americans, serps, figures humanes o dibuixos geomètrics. Eren senyalitzacions per les rutes comercials que travessaven la zona, avisos d'aproximació a punts d'aigua, identificadors de pertinença, vinculats a cerimònies rituals de les caravanes o, simplement obres d'art fruit de la creativitat artística. Ens hem de conformar en veure'n algunes, com les de Chiza o Cerros Pintados, de passada amb el cotxe.

Avui respectem tots els límits de velocitat... i costa molt, però molt, quan tens una recta quilomètrica (i aquí vol dir de molts quilòmetres), envoltada per sorra i pedres, mantenir-te a cent quilòmetres per hora... per, evidentment, no veure cap *carabinero* en tot el camí... excepte els d'un control de duanes, al mig del desert i sense cap frontera a prop, que ens explica que pujant ens havíem d'haver parat... i que per això ens podria posar una multa greu... i ja em veus a mi fotent-li el rotllo que a Europa no hi estem acostumats... que vam fer l'stop, però com que no vam veure ningú vam tirar... total que aquesta vegada no ha calgut fer-nos el boig, ja han vist que no sabíem de que anava, i ens deixen marxar només renyant-nos una mica (avantatges del turista... si no hi ha prou amb la roba, ara estem vermells com tomàquets).

Ens parem a les mateixes benzineres, tampoc podem triar gaire i fem un parell de parades "improvisades" més. Una per intentar arreglar un pneumàtic, que està una mica desinflat. A oficina Victoria ens costa trobar un lloc on ho facin, però ho fem. El mecànic s'ho mira, a ull, i ens diu que no està pas rebentat, que inflant-lo ja n'hi haurà prou. I ho fa, també a ull... total que si el cotxe marxava cap a la dreta, ara marxa cap a l'esquerra (l'ha inflat massa). Com què no ho veig clar, penso que ha ser una punxada molt i molt petita, no el toquem per veure si es torna a desinflar els següents dies. L'altre és a buscar a mapa, on ens parem per pixar i comprar *una Coca-cola* en un petit

restaurant de carretera i acabem parlant més de mitja hora amb la dona que el porta. Llàstima que no ens sobra massa temps i hem de marxar, la conversa era molt agradable i ha estat molt bé. M'agrada parlar amb la gent del país.

Poc després del migdia arribem a Calama i, tal i com era de preveure, tot i que teníem l'esperança que no fos així, a l'oficina d'Avis d'aquesta ciutat, no tenen el papers per creuar a Argentina... sort que m'agafa un cabreig monumental i comencen a fer trucades (aquí, sovint les coses van així)... al final, marxarem amb el permís i l'assegurança, tot i que l'hem d'anar a recollir nosaltres mateixos a l'aeroport, al servei de missatgeria de Lan Xile.

Arribem a San Pedro de Atacama a les sis del vespre, gairebé de fosc. Ens perdem al mig del poble buscant l'hotel que tinc marcat a la guia... deu ser l'únic poble de Sud-amèrica que no és quadriculat, i mira que està al mig del desert. Després d'una hora voltant el trobem... l'hotel Licancabur és un "cutxitril"... però ens hi quedem, és barat i no tenim ganes de voltar més... amb la feina que hem tingut a trobar-lo!!!! Només dir que no podem tancar per dins... al vespre hem de posar una cadira a la porta perquè no ens l'obri el vent... entre altres coses.

Tenim temps, encara, d'anar a fer una volteta pel San Pedro, molt turístic, per contractar l'excursió de tres dies per demà passat (a l'agència Colque) i connectar-nos una estona a internet... abans que el poble no pateixi un dels freqüents talls de llum... que patirem pràcticament tots els dies que passarem aquí, especialment de nit.

Tal i com ens han recomanat, deixem el carrer Caracoles, el carrer de vianants cèntric, on es concentren la majoria de restaurants, botigues de records i agències de viatges, per anar un parell de carrers més enllà, on hi ha els restaurants més barats. Sopem a l'Algarrobal, a la llum de les espelmes. Els plats per triar són pocs, però ens mengem uns bons plats de sopa de verdures i vedella amb patates (entre una cosa i una altra avui no hem dinat), a un preu raonable (uns tres mil pesos per cap, uns tres euros i mig).

TEMPESTA DE SORRA I LLACUNES NEVADES

San Pedro de Atacama (Laguna Miscanti)

Ens llevo d'hora, en dutxo i desperto en Jako, que és com una marmota i li agrada molt dormir (sempre me'n vaig a dormir més tard, també). Mentre es vesteix aprofito per anar a comprar una mica de pa i xocolata al forn de pa que hi ha prop de l'hotel. Esmorzem i marxem. Avui farem una excursió al nostre aire. Vista l'experiència d'ahir passem, abans de tot, pel control de duanes... però, tot i que anirem a tocar de la frontera argentina, ens diuen que no calia... hòstia! són complicats els xilens.

La primera parada serà a Toconao. No ens agrada i ens hi aturem just per trucar a casa. No trobem, però, un telèfon per fer una trucada internacional. Tot i que no sabem segur, és molt probable que no ho puguem fer en els següents quatre dies (i, degut a la diferència horària, hem de telefonar abans de mitja tarda). Per això mateix, decidim tornar a San Pedro, tot i que perdrem força estona. Afortunadament anem força d'hora. Trucar pot ser tota una odissea, segons el telèfon no es poden fer trucades internacionals i/o a mòbils, o per trucar dins del país, segons des d'on ho facis, has de marcar el prefix o no, a més la cosa es pot complicar segons des de o a quina companyia truquis... total, que quan ho hem de fer sempre busquem un locutori, que també és l'opció més barata. Trucar a casa i parlar-hi una estona ens costa entre mil i dos mil pesos (entre u amb vint i dos euros i mig). Tot i que porto el mòbil, i tinc cobertura a la majoria de pobles i ciutats, quan puc evito utilitzar-lo.

Tornem a passar per davant de la duana, ara, però, el *carabinero* ens avisa que tenim un llum espatllat (coooooollons!!!!), i que l'hauríem de canviar... ens sembla, però, que al veure que som turistes i el cotxe és de lloguer, ens perdona una altra multa (o si més no, la posa a l'agència de lloguer). El primer mecànic que anem només arregla rodes, el segon ho canvia però només si portes el recanvi i, el tercer, quan ja pensàvem que només faria canvis d'oli, resulta que tenia bombetes i que les canvia... són complicats.

Total que, entre una cosa i una altra, acabem marxant a les onze del matí. La primera part ens la saltem, hi ha tempesta de sorra i la deixem per a la tarda, tornant. Tampoc veuríem res. Anem directament a les llacunes Miscanti i Meñique, el punt més allunyat. Passat Socaire, pugem per una carretera de *ripio* i, al cap d'una estona, per un camí de carro, en relativament bon estat. Ens hem arriscat, però ens ha sortit bé... no sabíem en quines condicions estarien i si hi podríem passar amb el nostre cotxe, o no. Arribem a

dalt, amb una parella de xilens i una francesa molt guapa (però molt guapa), que hem recollit pel camí (d'una furgoneta d'una agència espatllada).

Paguem l'entrada, travessem la carena i ens aturem al costat d'una caseta, on podem aparcar i començar a caminar tot gaudint d'un paisatge realment espectacular. Dues llacunes d'un blau intens als peus dels volcans homònims, el Miscanti (5.622 m) i el Miñiques (5.910m), pelats, acolorits i tacats de neu.

Ens passegem per la riba de la llacuna Miscanti una bona estona. A 4.180 metres. Segurament, gràcies a l'aclimatació que portem, pràcticament no notem els efectes de l'alçada. En algun racó ombrívol, toquem una mica de neu, el que ens fa gràcia... com si no ho haguéssim fet mai.

Tornem al cotxe i fem una visita, més curta, a la llacuna Miñiques. Fa fred, molt vent i, encara que haguéssim volgut, tampoc hauríem pogut. És època de reproducció de la fotja gegant i no es pot passejar per les seves ribes. Més petita i deu metres més avall, però, és gairebé tan espectacular com la primera.

Sols i al nostre aire, tornem per on hem vingut, aturant-nos allà on ens sembla per fer fotos del paisatge, sempre bonic. Dinem a Socaire, a l'únic restaurant que veiem obert (i on hi trobem tota la gent que hem vist a les llacunes). Ens assentem, ens posen els coberts i ens porten sopa de primer, pollastre de segon i préssec en almívar de postres... plat únic, no podem triar... tampoc ens han demanat que volíem (sort que és força barat, ens costa uns quatre euros i mig per cap).

Retornem a San Pedro, fent alguna parada més. La tempesta de sorra és més forta i deixem les visites previstes per quan tornem d'aquí a uns dies... esperem, sense vent. Demà marxem cap el Salar de Uyuni.

Fem una volta pel poble, en connectem a internet i sopem en un petit restaurant al mateix carrer de l'hotel, a uns cent metres. No tenim molta gana i demanem les *empanadas* de carn, típiques del país. Anem a dormir d'hora.

VAL LA PENA PASSAR FRED

R.N.F.A Eduardo Avaroa (Bolívia)

Deixem el cotxe aparcats davant de l'"hotel"... amb l'esperança de trobar-lo sencer demà passat quan hi tornem. No patim pels robatoris, el poble, com tot el país, és molt segur... però si perquè ens el ratllin, o abonyeguïn... el carrer de l'hotel no és molt ample i està molt transitat, ja que és l'única via d'accés a la gasolinera que, curiosament, es troba en un carreró sense sortida (són complicats).

Carregats amb les motxilles, a tres quarts de vuit ens plantem davant de l'agència Colque, a uns tres-cents metres de l'hotel. Pugem a un minibús que ens portarà, primer, fins a la duana xilena, on ens posen el segell de sortida. Tot seguit, cap a la frontera amb Bolívia, fent una primera parada pel camí per fotografiar l'espectacular Licancabur, un volcà de 5.868 metres que domina la zona. Passem els tràmits fronterers pertinents: omplim el típic paperet, paguem dret de passaport i ens estampem el segell d'entrada. Canviem una mica de moneda, molt poca (vint dòlars cada un), per tenir-ne una mica per si volem prendre o comprar alguna cosa pel camí, o a Uyuni quan hi arribem. Tot i que això no sabrem fins al cap d'un parell de dies, el canvi que ens fan és molt dolent, però ens anirà bé. Aprofitem l'estona d'espera, mentre es distribueix la gent (els que tornen, els que van directament a Uyuni i els que faran el mateix que nosaltres), per gaudir del paisatge, malgrat el fred. El pas fronterer d'Hito Cajón és troba a uns 4.400 metres, envoltat per volcans apagats amb vessants pelades i acolorides. El que no sabíem, encara, és que aquest paisatge fabulós és el que ens acompanyarà tot avui i mig demà... tot i que amb moltes més sorpreses amagades. Acompanyats en tot moment, finalment, ens adjudiquen guia i carreguem els nostres equipatges al sostre del 4x4 en què anirem a partir d'ara (tot són *Toyotas* més o menys nous). El nostre guia i conductor per els propers tres dies serà en Pedro, i amb nosaltres viatjaran la Paula, una alemanya, en Ross, un anglès, i una parella de xilens.

Fem uns pocs quilòmetres en cotxe i primera parada, breu, per pagar l'entrada a la Reserva de Fauna Andina Eduardo Avaroa, on passarem tot el dia i part de demà. Uns pocs quilòmetres més i segona parada, o primera de veritat. A Laguna Verde. Esmorzem al seu refugi, refent-nos una miqueta, poc, del fred, i gaudint d'un paisatge meravellós. Als peus de bells volcans, a 4.350 metres d'alçada, una llacuna partida en dos, entre blanca, mig glaçada, i verda, a causa del seu alt contingut en magnesi. Tacada, a més, per alguns flamencs rosats.

Tot seguit, vint-i-quatre quilòmetres més, amb alguna parada curta, just per fer fotos, fins a la següent visita prevista. Sempre travessant una plana pràcticament sense cap mena de vegetació, envoltada sempre d'acolorits volcans apagats, o curioses formacions rocoses com les pedres del desert de Dalí, anomenat així per la semblança del paisatge amb una de les obres del genial pintor (tot i que no hi va estar mai aquí). A la Laguna Polques, a 4.424 metres, hi ha uns petits banys termals. Per desgràcia, però, no hi he pensat i m'he deixat el banyador a la bossa... encara que, això, només és una excusa barata, ja que hi gent que és banya en calçotets i sempre el podria anar a buscar... la veritat és que fa força fred, amb una sensació tèrmica de fredor més acusada a causa del vent... i, tot i que potser me'n penediré, dubto molt, em fa molta mandra... i, al final, no em banyaré.

Mentre contemplem els més valents, en Jako comença a parlar en castellà amb un noi. M'ho miro encuriós, esperant a veure quan tarden a adonar-se'n... els dos gasten un accent inconfusible. La veritat és que triguem tan poc que de seguida m'afegeixo a la conversa parlant, ja, en català. Coneixem en Joan i la Marta, una parella de Barcelona que s'han agafat un any sabàtic per recórrer Sud-americà, i amb qui ens anirem trobant i conversant en les diferents parades, en aquests dies.

Fem uns quilòmetres més, enfilant-nos una mica, fins al punt més alt del recorregut, a 4.850 metres... si ens descuidem pugem més amunt en cotxe que a peu!!! Notem, una mica, els efectes de l'alçada en forma de somnolència... malgrat la bellesa del paisatge, ningú pot evitar fer algun cop de cap. Quan arribem, però, se'ns passa la son. Sol de Mañana¹ és un camp geotermal, d'un quilòmetre quadrat d'extensió, amb fumaroles fortament actives i piscines naturals d'argila bullent (*mud-pots*)... i, a causa de l'alta complexitat mineral, una impressionant varietat de colors... a més, hem estat de sort amb en Pedro. Tot i que les seves explicacions són bàsiques, però força correctes, a les parades no ens dóna mai pressa... som els últims d'arribar a tot arreu i en podem gaudir, gairebé sempre, sols!!!

Fins ara, cada parada ha estat millor que l'anterior. Quan ja ens fèiem pagues que ja no ho podríem superar, una estona més de baixada i arribem a Laguna Colorada (a 4.278 m). La traca final. Una gran llacuna entre vermella i grana, en funció de com li toca el sol, gràcies als sediments i les algues microscòpiques (probablement rodòfits), envoltada de muntanyes de colors i plena de flamenc rosats que li acaben de donar un toc màgic.

¹ Encara que la zona és coneix com a guèisers Sol de Mañana en realitat no n'hi ha cap de veritable.

Ens passegem per la seva riba una bona estona sense poder parar de fer-hi fotos i entenem, ara, perquè a l'entrada de la reserva ens han proposat que la votéssim com una de les set meravelles naturals del món. Tan de bo hagués vist prou per jutjar... la candidatura, però, em sembla del tot justificada.

Mentre es pon el sol, ens instal·lem al "refugi", per anomenar-lo d'alguna manera, on passarem la primera nit. Per esperar el sopar, gràcies al meu esperit científic, constato que la cervesa a 4.300 metres d'alçada encara puja més que al 3.500 (de Putre). Només em bec una llauna de *Potosina*... però me'n bec mitja més i em sembla que munto una festa... amb en Jako, en Joan i la Marta que, amb el mateix esperit científic, també n'estan comprovant l'efecte.

La primera nit, independentment de la companyia amb que es viatgi, tothom dorm aquí i, tota una bona colla de turistes... sopem amb gorra, anorac i, alguns, fins i tot amb guants!!! Fa un fred tan impressionant com el paisatge que hem vist. Per suportar-lo millor, com hem fet tot el dia, beguda calenta, cafè o infusions. Aquí, però, em fa gràcia i provo el te de coca... que té gust de poniol. Havent sopat, cigarreta ràpida, a fora, una poca estona més de conversa i a dormir... crec, per primera vegada a la vida, tan jo com en Jako, completament vestits... amb forro polar inclòs, dins el sac (de 0°C) i amb tres mantes al damunt. A fora, ens diran l'endemà, arribem als -10°C, i a dins... doncs més o menys a la mateixa temperatura. El sostre, de "xapa", ° deixa veure la llum de la lluna. No hi ha cap mena de calefacció, ni estufa... ni res.

AMB DUES MANTES FEM

Eduardo Avaroa-Salar de Uyuni

D'hora, ens tornem a enfilar al quatre per quatre i continuem l'excursió, sabent, ja d'entrada, que avui farem més quilòmetres, les parades seran més breus i que el paisatge que veurem no serà tan espectacular com el d'ahir.

Pràcticament només marxar passem pel costat d'un hotel de tres estrelles... si ho arribem a saber ahir, crec que hi haguéssim anat fins i tot caminant... i pagat el que fes falta. Per sort o per desgràcia, però, en desconeixíem l'existència. La primera parada és al cap de molt poc. A l'Arbol de Piedra, ens hi passem una bona estona. Tot seguit fem una bona tirada, encara entre volcans de colors. Sortim de la Reserva i fem uns quants quilòmetres més fins a les visites del matí, una a tocar de l'altre (i on ens continuarem trobant amb en Joan i la Marta). Dues parades breus a Laguna Honda (4.212 m)² i la llacuna Chiar Khota (4.100 m), just per fer fotos i, la segona, també per caminar una miqueta. I una, més llarga, a la Laguna Hedionda (4.380 m), per passejar-nos per la seva riba i gaudir dels impressionants flamencs. Tot seguit, una estona més en cotxe i última parada del matí, bàsicament per estirar les cames, a Laguna Cañapa, als peus del bonic volcà Caquella.

Més quilòmetres per, finalment, deixar els camins de cabra per on hem passat aquests dies... i una estona més fins a Villa Alota. Abans de dinar tenim una hora llarga per fer una volta pel poble que, després del sotragueig del cotxe, se'ns posarà molt bé. Hi ha una plaça i una església boniques, encara que el que més ens sorprèn, però, és l'amplia avinguda que el travessa, amb dos carrils per banda, separats i amb trenques de tant en tant. En les dues hores que hem estat aquí... només ha passat el nostre cotxe!!! Dinem... l'inevitable sopa de verdures (en Jako ja no se la menja i jo ja en començo a estar cansat... tot i que sospito que en tornarem a tenir per sopar), i el pollastre (amb, les també inevitables, verdures i arròs).

Havent dinat, ja sempre a menys alçada, fem una altra llarga tirada en cotxe, només amb un parell de parades per estirar les cames. Travessem una planura amb vegetació arbustiva, més verda, on podem contemplar un bon grapat de vicunyes més de les que hem anat veient fins ara, a més d'alguns nyandú.

Cap al tard, la sorpresa del dia, com a mínim per a mi, que no l'esperava veure fins demà. Entrem al Salar de Uyuni, i entrem per una zona on encara hi queden restes

² L'alçada d'aquesta llacuna i les dues següents, no són fiables i varien segons les fonts (d'internet).

d'aigua. Tampoc ens ho pensàvem, no és època. La zona inundada és relativament petita, però suficient com per permetre'ns fer una idea de com ha de ser el Salar quan està del tot inundat (durant uns mesos, gràcies a les pluges de gener, la zona es converteix en un llac immens d'un a dos metres de profunditat). Més endavant, ja sense rastre d'aigua (serà així fins al final), encara un parell més de parades per fer les típiques fotos, fent tonteries (en Ross i la Paola) i gaudir de la posta de sol.

El Salar de Uyuni (o de Tunupa) és, amb els seus dotze mil quilòmetres quadrats, el desert de sal més gran del planeta. Està situat a uns 3.650 m d'altitud i fa cent cinquanta quilòmetres d'amplada, de nord a sud, per dos-cents cinquanta de llargada, d'est a oest. És el vestigi, conjuntament amb els llacs Poopó i Ur Uru, d'un gran llac, el Ballivián, que fa quaranta mil anys ocupava la zona. Està format per, aproximadament, onze capes de salmorra i fang lacustre superposades, amb gruixos que varien entre els dos i els deu metres (menys a les seves vores), arribant a una profunditat de cent vint metres. La salmorra es compon de liti, bor, potassi, magnesi, carbonats (bòrax) i sulfats de sodi. És la major reserva mundial de liti, que podria ser el substitut energètic del petroli, encara que és de molt difícil extracció per l'escassetat d'aigua. S'estima que conté uns seixanta-quatre mil milions de tones de sal, de les quals se n'extreuen menys de vint-i-cinc mil tones anuals. Curiosament, també, gràcies a la seva mida, a una desviació d'elevació mínima, la seva superfície llisa d'alta refractivitat (quan està cobert d'aigua) i els seus cels clars i sense humitat característics, és un objectiu ideal per a les proves i la calibració dels instruments acoblats als satèl·lits que estudien la terra.

Gairebé de fosc, ens instal·lem al refugi de l'agència Colque a Chuvisa, a la riba del Salar. Gràcies a un generador... amb llum i aigua calenta!!! Amb la posta de sol la temperatura baixa en picat, tot i això, avui no passarem fred. Fem cua per dutxar-nos, tots en teníem ganes, cerveseta mentrestant, sopar i a dormir... només amb el pijama i dues mantes, ja farem.

-¿LLEGAREMOS? -

Salar de Uyuni (Bolívia)

Després d'esmorzar, d'hora, tornem a pujar al quatre per quatre. Ens endinsem a la blanca planura en direcció, aparentment, enlloc. Aviat, però, el nostre primer destí es va deixant veure, fins que hi arribem. Incahuasi és una illa verda al mig del no-res (coneguda, també, com a Illa dels Pescadors). Sobre les restes d'un antic volcà, amb una superfície de vint-i-quatre hectàrees, cent vint metres per sobre la superfície del Salar, és un oasis de vida. Un bosc de cactus *corales* (*Trichocereus pasacana*) d'una bellesa captivadora, que poden arribar als deu metres d'alçada i viure centenars d'anys. Se n'hi ha comptabilitzat quatre mil trenta d'adults, cinc mil en creixement i setze de ressecs. Paguem l'entrada (a l'illa hi ha un restaurant, lavabos i altres serveis) i, sense cap mena de pressa, fem el camí que l'envolta passant pel seu cim, des d'on es pot contemplar l'immensitat del desert blanc. Impressionant... Llàstima que a mig fer em quedo sense bateria a la càmera. Una mica nerviós, en pensava que encara en tenia per més dies, a la baixada li comento a en Pedro i, com què encara tenim mitja hora per voltar una mica, em diu que li doni el carregador i mirarà que hi pot fer. Caminem una mica més, ara per la crosta salina, resseguint l'illa. A la tornada em trobo la bateria carregada. Torno a ser feliç del tot.

L'excursió, però, es va acabant. Només queda anar fins al poble d'Uyuni, fent algunes parades breus. La primera a l'Hotel de Sal, un hotel construït íntegrament amb aquest material, amb una petita exposició d'estàtues. Curiós. Tot seguit, a un dels nombrosos ojos *del salar*, deus d'aigües salades, amb profunditats que oscil·len entre els sis i els cent vint metres de profunditat, i que fan de deu centímetres a tres metres d'amplada. Curiós i bonic. Després, ja gairebé sortint-ne, a una explotació de sal totalment manual i on es produeix, un cop tractada i refinada, la major part de sal que es consumeix a Bolívia. Interessant. La quarta, a Colchani. Un petit poble què viu, precisament, de l'extracció d'aquesta sal i on hi ha parades de rècords i poca cosa més. Sense cap mena d'atractiu, al menys per nosaltres, no veiem ni comprem res que ens agradi. Finalment, a les afores d'Uyuni, molt brutes i desendreçades, a un cementiri de trens, sense massa res destacable.

Ja a Uyuni, davant les oficines de l'agència, ens acomiadem del grup (el seu viatge continua per Bolívia i se'n van a buscar bitllets de bus per a La Paz). Ens hem avingut bé. També ens acomiadem d'en Pedro i li donem una bona propina, les explicacions han

set escasses i força bàsiques, però s'ha portat molt bé amb nosaltres i mai, o gairebé mai, ens ha donat pressa tot i que ronsegàvem a tot a arreu... ara que ell, també, aprofitava totes les parades per fer una becaina.

Ens acompanyen a un restaurant, som els únics que retornem a San Pedro i tenim inclòs el dinar. Tot i que, en teoria, hauríem de marxar havent dinat, sembla que el cotxe està espatllat i no estarà arreglat fins a les sis. Fem una volta pel poble, sense res d'interessant. Ens connectem a internet per escriure el blog, ja tenia el mono, i fem una altra volta pel mercat i els carrers comercials, amb molta gent al carrer i molt poc trànsit. Ho aprofito per comprar unes altres estovalles... quan torni, el primer que hauré de fer serà comprar-me la taula!

A les sis tornem a l'agència... i ens diuen que marxarem a les set. Avorrits, i una mica fatigats, decidim anar a fer una altra volta. Afortunadament ens trobem a la Paola i en Ross i podem anar a fer, literalment, una cervesa... ens hauran de deixar els dos *bolivianos* que ens falten per pagar-la. Entre en Jako i jo n'ajuntem tretze, rebuscant i buidant totes les butxaques. Ens ho havíem rebentat tot, pensant que la nostre estada aquí seria molt més breu.

A les set tornem a l'agència... per marxar a tres quarts de vuit... a tota pastilla, de nit, per una carretera de sorra dolentota. Els cinturons no corden. Només he passat més por en un taxi a Buenos Aires... sort que al cap de poca estona la carretera millora i no patim tant. El cotxe, però, comença a fer el burro i, al cap d'una hora, s'acaba parant... el conductor surt a fora sense dir res, obre el capó, fot quatre hòsties al motor, prova d'engegar, quatre hòsties més i així unes quantes vegades fins que al final s'engega. Marxem. Fem escassament dos-cents metres i tot just després de la meva pregunta - *¿llegaremos?* - amb la lògica resposta afirmativa, el cotxe es torna a parar... En Jako es posa una mica nerviós, jo, però, m'ho agafo amb una tranquil·litat espatarrant i em venen moltes ganes de riure. Em costa uns dies adaptar-me a aquest ritme, però llavors ja està. Quatre hòsties més i una hora més de camí... amb algun "sustu" que, afortunadament, no acabarà en res.

Arribem a Villa Alota, al mateix lloc on vam dinar, gairebé a les onze de la nit. Sopem, ràpid i bàsic: arròs, ous ferrats i infusions. Demà ens hem de llevar molt d'hora (en Jako bota d'alegria quan li dic l'hora). Ens instal·lem a l'habitació i ens anem a dormir de seguida. No patirem fred... però al llit hi ha tantes mantes que gairebé no ens podem ni moure del pes.

DEL FRED A LA CALOR

San Pedro de Atacama (Valle de la Luna)

Marxem a dos quarts de cinc. Lògicament, el cotxe no té calefacció i ens fotem de fred, fins que surt el sol i una mica mes. Fins i tot demanem una manta i ens tapem els dos. El cotxe sembla que va mig bé. Per sort ahir al vespre el van mig arreglar i no es para cap cop més... tot i que continua fent una mica el tonto. Intuïm que passem més o menys per allà on hem vingut, tot i que sense encantar-nos-hi i fent servir totes les drecceres. Quan comença a clarejar arribem a Laguna Colques. Fins ara només hem pogut gaudir d'un cel espectacular, fins i tot he trobat la Creu del Sud, ara, tot i que molt més de passada, del paisatge fins a la frontera.

Passem els controls de sortida i ens hem d'esperar una estona, per tornar a canviar el quatre per quatre per un minibús. El paisatge, com a l'anada, i una guilla ens fan més amena l'espera, que no és massa llarga. No fan vent i la temperatura és una mica més agradable.

Arribem a San Pedro de Atacama sense problemes. Abrigats fins al capdamunt, ens adonem que el fred d'aquests dies se'ns ha ficat a dins... al control duaner la gent va amb màniga curta! Mica en mica, poc a poc, però, ens anirem traient capes de roba.

Ens deixen davant l'agència, cap al migdia. Anem al mateix hotel on estàvem... però ens donen una altra habitació, molt millor... sembla que estiguem en un altre lloc!!! L'altre dia ens la van fotre en calçador!!!! Quina diferència. Tot i això, no ens queixem, és barat i s'hi està bé. Tenim el cotxe aparcats a la porta i està intacte... tot i que ple de pols. Descansem una mica i dinem bé, al restaurant Grado 6.

A la tarda ens anem al Valle de la Luna, per aprofitar el dia. És una petita depressió que forma part de la Cordillera de la sal, amb una aparença lunar característica, amb tota mena de formacions geològiques, gràcies a milers d'anys d'erosió fluvial i eòlica. La recorrerem en cotxe fent-hi breus parades per caminar. Després de travessar mig desert d'Atacama en cotxe, em trauré les ganes de caminar-hi una mica. Paguem l'entrada (la zona forma part de la R.N. Los Flamencos), demanem informació i fem el recorregut tal i com ens aconsellen.

Tot i que ens han assegurat i reassegurat diferents vegades que està tot indicat, òbviament, no ho està. Afortunadament a l'entrada ens han donat un mapa que ens anirà molt bé. La primera parada és a les Cuevas de Chulacao, on fem una breu caminada fins i per les seves entrades. Són les coves més grans de la zona i, antigament, havien estat

aprofitades com a mines de coure. Tot seguit, a la Quebrada de Cari, tot i que no sabem quina és de les dues parades que hem fet... hem trobat, i fet, dos camins que és desviaven de la carretera principal (molt ben asfaltada). Tot seguit, aparquem el cotxe i fem un parell de caminades. La primera, molt curta, a les mines de sal, on es pot observar cristalls de sal gemma, generats gràcies a la cristal·lització a pressions altes i ambients sense humitat. L'hem de deixar a mitges, ja que no portem lots i no hi podem entrar. La segona, de gairebé una hora, amb força calor, per un canyó sense nom, molt bonic. Un cop acabades, continuem en cotxe fent més parades, fins a l'Anfiteatro, segurament la zona més espectacular, i Los Vigilantes (o Las Tres Marías), que ens deceben una mica.

Com què anem bé de temps, sortim de la reserva. Amb aquella previsió que ens caracteritzarà durant tot el viatge, no hem portat res per veure, fa força calor i tenim molta set. Anem fins a San Pedro i tornem per veure la posta de sol a la Duna Mayor. Fem una caminada molt curta i busquem el que ens sembla un bon lloc, en una carena. Hi ha molta gent. Esperem una mica. La posta de sol, com a mínim avui, és molt normal i res de l'altra món... només que un petit detall la fa espectacular: l'omnipresent Licancabur continua il·luminat amb el sol amagat mentre, mica en mica, la plana es va enfosquint i el volcà va canviant la seva coloració.

La visita ha valgut molt la pena, el paisatge és realment molt bonic. Un cop vist, em sap greu no haver-hi dedicat un dia sencer i, com fan molts turistes, enlloc de haver-ho fet en cotxe haver llogat una bicicleta i recorregut la zona amb molta més calma. L'excursió sencera, circular i des de San Pedro, fa uns trenta quilòmetres pràcticament sense desnivells, sense massa dificultats... deixant de banda la calor.

Només ens faltava tot això, però, per acabar amb una assolellada monumental de la que ja dúiem. En Jako està vermell com un pebrot i a mi, que ja m'ha saltat la primera capa de pell, se'm veu una mica més moreno... de la cara. Això sí, amb aquella alegria que ens caracteritza, anem passejant la protecció solar a la motxilla.

Arribem a San Pedro pràcticament de fosc. Fem una volta pel poble, escrivim al blog i anem a sopar d'hora, al restaurant al costat de l'hotel, on ens mengem unes bones *empanadas* de carn, típiques de mig continent, molt bé de preu.

VISCA SCHENGEN!!!!

Calama

Sortim de San Pedro a les set per travessar d'hora la frontera... però resulta que Xile, aquí, està tancat d'onze del vespre a vuit del matí. Ens hem d'esperar una hora que obrin... i una hora més per passar tots els controls, primer el d'immigració, llavors el de duanes. Hi havia força camioners esperant.

Fem cent seixanta quilòmetres fins la frontera amb Argentina, on hem de tornar a passar els controls... encara més complicats. Primer el de la policia, després el d'immigració (on, a sobre, et renyen si no portes un "boli" per omplir el paperet que has d'omplir) i després el de duanes... on s'adonen que els papers del cotxe estan malament. No coincideix el número de matrícula i el de motor amb del permís per passar el cotxe d'un país a un altre, ni amb de l'assegurança internacional... total, que no ens deixen entrar. Hem de tornar a sortir... i tornar a passar per immigració i policia (per posar el segell de sortida perquè ja ens havien posat el d'entrada). Òbviament agafem un cabreig monumental, tot i que no ens posem bordes amb els de la frontera (la culpa no es seva)... estem tan emprenyats que els pobres ho deuen haver vist... fins i tot han vingut a fora, mentre fèiem una cigarreta per tranquil·litzar-nos, a dir-nos que no hi podien fer res, que no era culpa seva... que ho miréssim de solucionar... que demà pesava un bus...

Cap a Xile una altra vegada, a cent seixanta quilòmetres... sort que el paisatge és espectacular (gairebé sempre per sobre els 4.000 metres). Tornem a passar el control de duanes a Xile, explicant-los que ens ha passat... en part culpa seva, que no han vist que els papers estaven malament (tot i que, això, no els hi diem, per si de cas). Ens han vist tan tristos que també han sortit a veure si ens podien ajudar... a aquest ritme, ens hi farem amics.

Ja a San Pedro, decidim trucar a Avis a Antofagasta per avisar-los que els hi anem a tornar el cotxe, que ens anem a Argentina, que s'oblidin que els hi paguem el permís i l'assegurança (cent vint-i-un dòlars aproximadament), que els hi tornarem amb el dipòsit buit i que ja poden descomptar un dia de lloguer. Encesos. Ens demanen disculpes i ens diuen que el tornem a Calama... i nosaltres que s'oblidin de què paguem el recàrrec per deixar-lo a un altre lloc... que ja ens han fet perdre el dia i que tan ens fot tornar-lo a Calama com a Antofagasta, si cal... i ens diuen que si a tot. Només faltaria, estem molt enfadats.

Per si de cas, abans comprem els bitllets d'autobús a Calama, dues de les tres places que queden per divendres. Hi ha dues companyies que fan el trajecte de Xile a Argentina i les dues ho fan els mateixos dies: dimecres, divendres i diumenge... visca la competència!... ja tenen collons. A la finestreta de venda de bitllets, ara si, ara no, ara ja ho veurem... total, que fins que no ens tornem a posar *bordes* no ens assegurin el bitllet de tornada... ja veníem calents, i no ens podem arriscar a haver-nos de quedar a Argentina.

Entre una cosa i una altra ens presentem a mitja tarda a l'oficina d'Avis a Calama... els hi expliquem el problema i comencen a fer trucades (la veritat és que ens ajuden tan com poden, cap queixa)... i resulta que, a Antofagasta:

ES VAN EQUIVOCAR DE COTXE!!

En Jako es desespera, a mi, però, m'agafa un atac de riure que encara em dura... he ben agafat el ritme. Portem el permís i l'assegurança internacional d'un altre... que és a Antofagasta. El mateix model amb una matricula pràcticament idèntica, que ja m'he après després de tot el rotllo: el que portem és BF BC 31... i el que hauríem de portar: BF BC 13. Demà ens el vindran a canviar.

Anem a tornar els bitllets de bus. La pobre noia, després dels crits d'en Jako (els ha fet trucar a Argentina), encara al·lucina. Només ens retornen el vuitanta-cinc per cent del seu valor, però és just i tan ens fa... els pensem descomptar de la factura d'Avis (fins i tot n'hem fet fotocopies).

Ens quedem a Calama. Per acabar de rematar el dia, ens passem la tarda buscant hotel, provant-ho a tots els que anem trobant pel camí, des del més *cutre* fins al més car... resulta que és una ciutat minera i estan plens de dilluns a divendres. Al desè o onzè intent, finalment en trobem un. Una triple a l'hotel Ibis, és una mica cara (cinquanta mil pesos, uns seixanta euros) però ens hi quedem... no tenim gaires opcions més.

I em perdonen la quarta multa... anem sembrats... em paro davant de l'hotel, just per descarregar les bosses, corrents, i només sortir... ja hi ha un *carabinero* esperant! Em demana el carnet... mentre li diem que no hem estat ni un minut a treure les bosses. Quan veu el carnet europeu, la cara *gringos* i aquest accent que gastem, ens diu que a la propera aparquem a l'altre banda del carrer, que en aquella col·lapse el trànsit (tot i que no hi acabo de veure la diferència).

Ja instal·lats, l'hotel està força bé, anem a sopar a l'Americano de la cantonada... tot mirant un partit de "*la roja*"... que ja és mala sort que els xilens vagin de vermell. Avui no és el nostre dia. El pollastre a l'ast i les patates, però, impressionants.

Tot seguit, me'n vaig a escriure al blog, mentre en Jako se'n va a l'hotel... tenim *tele* a l'habitació, tot un luxe, i ja està molt més tranquil. Demà, esperem, tornarem a provar de travessar la frontera... a veure que passa. Per cert, Argentina està tancada de dotze de la nit a les vuit del matí.

MALETES BEN VIGILADES

Calama-Susques (Argentina)

Ens llevem relativament tard i esmorzem a l'hotel, sense preses. No hem d'anar a canviar el cotxe fins a les quatre. Per aprofitar una mica el matí, seguint les recomanacions de recepció, decidim anar fins a Chiu-Chiu (a uns trenta quilòmetres).

La primera visita és a la llacuna Inca Coya, un ullal d'aigua al mig del desert, que no és res de l'altre món. El que sí té, però, és una trista llegenda. Explica que en temps de Tupac Yupanqui, aquest va conèixer una jove d'Atacama que es deia Colque Coillur (Estrella de Plata, en cuzna), amb qui, enamorats, es va casar i va tenir un fill que hauria de ser l'hereu de l'imperi. Les regions del nord (a l'actual Equador), però, es van revoltar requerint la presència del rei que, per resoldre el problema, es va haver de casar amb la princesa filla del cabdill revoltat, amb qui va tenir un altre fill, Huayna Capac (el penúltim emperador inca). Colque, mentrestant, el va esperar llargament, però quan li va arribar la notícia va enfollir i es va llençar a l'ull de mar sense fons, amb el seu fill. Des de llavors es va anomenar Inca Coya (l'Esposa de l'Inca). La llegenda diu, també, que qui s'hi banyi obtindrà la joventut eterna... tot i que això, allà, ningú ens ho va explicar (i ho he descobert un cop a casa).

Tot seguit anem al petit poble de Chiu-Chiu, de menys de tres-cents habitants, on visitem la seva plaça i la bonica església de San Francisco. Construïda al 1675 amb tova, fang i palla cuits, les seves parets tenen un gruix d'un metre vint. El seu sostre, amb una armadura de *chañar*, *algarrobo* i cactus enllaçada amb amarres de couro, està recobert de palla i fang. Diuen que és una de les més belles de la regió. D'estil típic de la zona, al seu interior s'hi conserven interessants peces d'imatgeria popular, com el crist crucificat, i està declarada Monument Històric Nacional.

Com que anem bé de temps, anem fins a la Pukara de Lasana (a uns quinze quilòmetres), declarada Monument Nacional. Construïda entre els segles V i XII, aquesta antiga fortalesa precolombina, o *pukara*, conserva la seva estructura original, amb carrers estrets i recargolats que facilitaven la seva defensa, i cent deu cases rectangulars o circulars de pedra, algunes de fins a cinc estances, totes amb dos tipus de sitges per guardar els aliments, bé als patis bé als subterranis. Hi fem una bona passejada, ben sols. Està bé, val la pena.

Tornem a dinar a Calama, com ahir, a l'Americano. Avui no tenen pollastre, encara, i si no volem esperar ens haurem de conformar amb *xuletas* de porc amb patates. Per si

de cas, anem més d'hora a les oficines d'Avis de Calama. El nostre cotxe ja ha arribat. El canviem, mig discutint-nos amb el conductor que l'ha portat, i marxem volant, gairebé a les quatre.

Una hora fins a San Pedro... i una altra per travessar la duana... el funcionari té poca feina, sembla, i no li agrada una frase del permís. Ho ha de consultar a tota la resta de funcionaris i, fins i tot, a un advocat per telèfon... mentre, té temps de renyar-nos perquè no hem passat primer per immigració... quan abans d'ahir, a immigració, ens van dir que passéssim abans per duanes. Al final, però, podem marxar sense problemes... avui ens hem assegurat ben bé que tot està correcte. Una hora i mitja llarga més fins a la frontera argentina... on hi estem una mitja hora més... esperant que acabem de fer la sobretaula del sopar. De nit, però al final la passem. Sense problemes.

I una hora llarga més per dormir al primer poble que trobem, Susques. El primer hotel no ens agrada i decidim no quedar-nos-hi. El segon està ple. A la tercera, però, sembla que anirà a la vençuda, a Las Vicuñitas. Ens ensenyen l'habitació, on hi ha la mestressa mirant la *tele*. Ens agrada, descarreguem i deixem les maletes... i la senyora allà. És tard, quarts d'onze, estem cansats i sopem al mateix hotel. Entre que ens el fan i que ens el mengem passa una bona estona (afortunadament, aquí no saben que és el microones i tot es fa fresc i al moment, sigui el que sigui). A mig fer demanem la clau de l'habitació. Ens diuen que no en tenen, que el poble és molt tranquil i no fa falta... el que no sabíem, però, és que quan hi tornem encara hi trobaríem la mestressa mirant la *tele*!!! Les maletes estaven més que ben vigilades!!! Ens espera amb el full de registre, suposo, una mica com excusa (no hem sortit del menjador de l'hotel). Li interrompem, però, el programa i sembla que li costi marxar... li hem de dir que a la "tele" menjador ja no hi ha ningú. L'habitació està molt bé... i tenim estufa!!!!!!!!!!!!!! El proper repte serà tenir-ne una amb estufa, tovalloles i aigua calenta... aquí fallen les tovalloles.

CADA DIA MÉS SURREALISTA!!!

Quebrada de Humahuaca - Salta

Marxem d'hora, per aprofitar el dia. Només sortir de Susques, però, ens para un policia provincial (l'equivalent a un Mosso d'Esquadra)... collons! Si encara no he tingut temps de fer cap infracció!!!!

- *Buenos días* - ens diu, amb la salutació pertinent.

- *Buenos días* - responc, ja començant a buscar el carnet de conduir de la cartera, mentre en Jako treu els papers de la guantera.

- *¿Me podríais llevar a Purmamarca?* - Ens mirem amb en Jako, totalment al·lucinats.

- *Perdona, ¿Que?* - Sense acabar-nos-ho de creure.

- *¿Si me podéis llevar a Purmamarca?* - Efectivament... el *tiu* estava fent dit!!!!

Li diem que sí, el carreguem i cap Purmamarca. Ha estat com carregar la consciència que em deia: - no corris, no corris - ... i una mena d'assegurança... per si ens parava algun dels seus companys. Això que ha dormit gairebé tota l'estona. Continuem passant per paisatges espectaculars, però no ens aturem, hem de tornar per aquí i, en principi, ho volem fer amb calma.

El deixem i comencem la visita a la Quebrada de Humahuaca, Patrimoni de la Humanitat... tot i que haurà de ser més reduïda per culpa dels problemes que hem tingut. Busquem el millor lloc, a les afores del poble, per contemplar el Cerro de los 7 Colores, A Purmamarca. És una formació rocosa molt més acolorida del que el seu nom indica. Tot seguit, tot passejant pel mig del poble, pugem a un petit turonet per contemplar-lo de més a prop i millor. Continuem la caminada als seus peus per travessar-lo pel mig, fins arribar a la seva part del "darrera", on hi ha altres formacions del mateix tipus que, segons com, encara ens semblen més boniques ja que no estan "espatllades" pel poble. Impressionant.

Agafem el cotxe i marxem tot resseguint la vall cap a Maimara, on fem una breu parada, al costat de la carretera, per fotografiar La Paleta del Pintor, una altra formació rocosa a la vessant de la muntanya. A aquesta hora, però, a causa de la posició del sol, no destaca amb tota la seva bellesa... com si ho farà a la tarda, tot i que tindrem temps de parar-nos-hi.

Una mica més amunt, ens aturem a Tilcara per fer un parell de visites. Ho aprofitem per, tot passejant pel poble, demanar informació a l'oficina de turisme i, en Jako, canviar moneda (jo vaig treure diners ahir, en un caixer). En cotxe, per un estret i

recargolat camí de carro, ens enfilem fins a la Garganta del Diablo, una gorga estreta molt bonica. Hi fem una caminada molt curta, passant per un pas estret i alt totalment acollonits, tant que em pensava que no podria. Està bé, no ens penedim d'haver vingut, però el que realment ha de ser preciós és venir aquí caminant des del poble. Ens sap greu no poder-ho haver fet.

Un altre cop al poble entrem en un bar de la plaça principal amb la intenció de fer un entrepà ràpid i marxar... però, amb aquell criteri que ens caracteritza, jo m'acabo menjant llama a las brases (recorda una mica a la vedella) i en Jako un *cordero asado*. Perdem molta més estona de la que voldríem, però no ens sap gens de greu... el menjar és realment bo. Impressionant.

Després visitem la Pukará de Tilcara. Declarada Monument Nacional, és una fortalesa omaguaca, precolombina, del segle XII, construïda estratègicament en un turó sobre el Río Grande, en un encreuament de camins. Encara mig recoberta de *cardones*, té algunes petites zones reconstruïdes (com algunes cases rectangulars, de pedra i amb teulades de fang i palla, o els corrals a la part baixa). Fem una volta per tot el recinte, sense oblidar-nos de res. Espectacular. També ens passegem pel jardí botànic que hi ha just al seu costat. Molt bonic. Hi ha tota mena de plantes de la zona, especialment d'alçada... i que es mereix una visita molt més llarga de la que podem dedicar. Anem una mica justos de temps i, sense conèixer la carretera, volem evitar arribar molt tard a Salta. Ens entretenim, poc, a la Pedra Campana (al mateix jardí), una roca volcànica amb una aparença normal i corrent, però que picada amb un pedra, tal i com fem, sona ben bé com una campana... fins i tot fa diferents tons segons el gruix de roca.

De camí a Salta trobem els arbres i la verdor que en Jako tant trobava a faltar, tot i que no en podem gaudir del tot, el cel està tapat i plou gairebé tota l'estona... i també ens adonem que no calia carregar el policia. Tot i que no recordo haver vist res semblant a la Patagònia, aquí els argentins són força salvatges conduint... a Xile semblaven suecs i aquí del Sud d'Itàlia!!!!!! En una baixada, per exemple, m'ha avançat un camió petit, havent-hi una visibilitat menor de cinquanta metres i dos carrils de pujada. A Xile tothom es parava als passos a nivell sense barrera, encara que fossin al mig del desert i és pugués veure que no venia cap tren a vint quilòmetres a la rodona... aquí, d'aquí a dos dies veurem que no tant sols no s'aturen sinó que fins i tot ens avancen en un, tot i que la visibilitat és de menys de vint metres (i en tornant pel mateix lloc veurem que hi passen trens). Durant els tres dies que estarem aquí, veurem moltes animalades d'aquest tipus... fins i tot passaré una mica de por en algun moment!

A l'alçada de San Salvador de Jujuy trobem dos cartells que ens indiquen que podem anar a Salta, tan seguint per la dreta com per l'esquerra. Quan arribem a la bifurcació de l'autopista, però, només indica Salta cap a la dreta. Tot i que hem de girar, decidim seguir aquesta última. De seguida però, la carretera es torna molt estreta... al principi ens pensem que és d'un sol carril i que ràpidament ens tornarà a tornar de dos... però ens continuem enfilant per una carretera recargolada. Tot i que, de seguida, ens adonem que aquesta no pot ser la via principal de comunicació entre dues ciutats com Salta i Jujuy (de més quatre-cents i dos-cents mil habitants, respectivament), decidim continuar, ja que travessem una selva molt bonica i estem segurs, també, que no ens hem equivocat i hi arribarem igualment.

Arribem a la ciutat just quan es fa fosc. Passem una mica de por en algunes cruïlles sense semàfors, ja que no tinc clar qui té preferència... i tothom sembla acostar-s'hi a tota velocitat per frenar, just, a l'últim moment. També en alguna gran avinguda, on els carrils es difuminen... i els canvis de carril poden ser molt barroers, havent d'anar amb molta atenció, moltíssima més que a Barcelona. Finalment, però, sense fer gaires voltes més del compte, arribem a lloc sense problemes (abans d'entrar a la ciutat, hem buscat un hotel a la guia i hem decidit anar-hi directament).

Ens instal·lem a l'hotel Petit, ens agrada i el preu està força bé. Anem a fer una volteta per la ciutat i, de seguida, a sopar. Ho fem prop de l'hotel, al Rey del Bife. En Jako *bife de chorizo*, entrecot, i jo *tira de asado*, el nostre xurrasco. No tenen mesura... cap dels dos talls cabien al plat!!!! No sé com ho fan, però, tant la vedella com el xai, com aquí... enlloc. Estem a punt de rebentar... però demà ho tornarem a fer!!!!!! que la nostra estada a Argentina s'ha reduït de cinc a tres dies. Més una cervesa de la zona, una *Salta*, ens costa uns trenta-cinc pesos per cap (uns vuit euros).

Havent sopat me'n vaig a escriure el blog, mentre en Jako és queda a l'hotel, tot mirant el partit del Barça de fa uns dies, sabent que havien empatat a un. Avui tampoc hi puc penjar fotos, ja que a recepció ens han dit que, tot i que la ciutat és força segura, a aquestes hores millor no ens passem amb la càmera (per evitar tibades). Un dia perquè va molt lent, l'altre perquè no em reconeix el dispositiu USB, l'altre... ens fa una mica de ràbia, però ho he pogut fer molt poc tot i les demandes als comentaris dels amics, que ens fan gràcia, tot i que són poques en comparació a la gent que sabem el segueix... i jo que pensava que no el faria!!! A hores d'ara, ja és com una obligació diària!!! I això que, deixant de banda el tema de les fotos, als teclats un dia no hi

accents, l'altre ni accents i ni ces trencades, l'altra les lletres estan pintades amb *típlex*, o la meitat mig esborrades...

TIRANT LA CASA PER LA FINESTRA

P.N. Calilegua -Salta

D'hora, esmorzem a l'hotel i marxem. Tot i que, en principi, aquest hagués estat l'excursió del dia de marge a Argentina, decidim anar al P.N. Calilegua, al nord de Salta. Ho fem per "trencar" una mica amb els paisatges àrids i semiàrids que hem vist i veurem durant tot el viatge. El Parc es una selva caducifòlia i semiperennifòlia de muntanya, una transició entre les selves tropicals i les sabanes (en aquesta època, amb les fulles caigudes). Després de dues hores en cotxe en Jako es retroba amb els boscos i la verdor que tant trobava a faltar i jo sóc feliç mirant ocellets, en un viatge poc pensat per veure fauna (en part perquè en aquesta zona no hi res espectacular). El Parc es preciós i hi farem tres caminades, totes molt ben senyalitzades. La primera pel sender Intercultural Guaraní, de sis-cents metres i força pla. La segona de cent metres, la Herradura, sortint del mateix lloc. Tot passejant, ens trobem un *guardaparques* i li demanem informació. Decidim seguir els seus consells. Pugem una mica amb el cotxe i fem la tercera, al sender Pedemontano, de tres quilòmetres de pujada, tot i que suau, més els dos-cents metres, aproximadament, que ens desviem per anar fins a la Lagunita, una petita llacuna. Un cop al final del sender, per no tornar pel mateix lloc, reculem seguint la "carretera", en part, també, per intentar veure algun ocell més, més fàcil en clarianes. Ens agrada moltíssim.

Com que encara és d'hora, decidim recórrer la carretera que travessa el Parc, per acabar fent una altra caminada curta a l'altre banda de la muntanya. Agafem el cotxe i comencem a pujar, tot fent parades per fer fotos, per una carretera de *ripio*. La carretera, a mesura que ens enfilem a la muntanya, però, cada cop està en més mal estat, amb fang i més emboirat (tot el dia ha estat núvol). No tenim més remei que recular.

A mitja tarda tornem a Salta i decidim tirar la casa per la finestra. Ens posem la millor roba que tenim, truquem un taxi i marxem cap a la zona de restaurants i bars musicals. Amb el mateix criteri que hem seguit durant tot el viatge, entrem al primer restaurant que ens fa gracia, al Patio de Balcarce, on hi ha musica i danses tradicionals... i a on farem el mateix que fan tots els *guiris* a la Costa Brava, però en versió argentina (tot i que el local està ple de gent del país). O sigui, demanar una *parillada*, impressionant i boníssima, i al cap de mitja ampolla de vi, començar a picar de mans i cantar, quan podem seguir la lletra. Havent sopat encara ens hi quedem una estona més i fem un parell de cerveses, una per voluntat pròpia i una altre sense voler... fa estona que ja ens

hem fet amics de la parella d'avis de la taula del costat, que, entre altres coses, ens han explicat de qui o de quina zona d'Argentina eren danses i cançons. Ens ho passem de conya, tant que, en part a causa dels efectes del vi, acabem comprant el CDs d'en Mario Lopez, el cantant que ha tocat primer, el vídeo de Los del Pujjlay, els ballarins de després... i gairebé el del tercer cantant, també, però marxem entre actuacions i no té temps de trobar-nos.

Anem a fer una altre got a Vizio, el bar musical que queda davant del restaurant... ja no estem per caminar gaire. La musica està bé i ens hi quedem. Demanem i ens porten una cervesa *Quilmes*... de litre!!!! (que no ens podem acabar). Ens hi estem una bona estona i marxem, en Jako cap a l'hotel i jo cap a Vip, una discoteca. No m'hi estaré gaire, el temps just per rebotar per totes les parets, el local és molt fosc, fer una volta i agafar un altre taxi al cap de poc (per anar-me'n a dormir cap a les tres).

Tot això, amb taxis inclosos, per uns cinquanta-cinc euros... els dos!!!!!!!!!! El restaurant ens va costar el doble la beguda (cent pesos, uns vint-i-cinc euros), que la *parrillada* (quaranta-cinc pesos)!!! Ara, que també vam agafar un dels millors vins de la carta.

PAGANT LES CONSEQÜÈNCIES

Salta

Ens llevem força tard, em prenc un parell d'Ibuprofens i anem a fer una volta per la ciutat. Primer, pel mercat que hi muntat a l'avinguda San Martín, pràcticament davant l'hotel, per anar fins al centre. Ens mengem un parell de *panxos* (*Hog-dogs*), per esmorzar-dinar, igual de dolents que a tot arreu. Ens passem pels dos carrers de vianants (Florida i Alberdi) i la plaça 9 de julio, al centre històric i comercial. Salta, com la majoria de ciutats americanes, no val gaire la pena... si no fos perquè que hi ha molt ambient. Hi ha algunes cases d'estils colonials, tot i que aïllades i entre altres edificis, que no les fan destacar sinó més aviat tot el contrari. I poca cosa més, a banda de la plaça i la catedral, que no podem visitar... està a vessar de pelegrins provinents de tota la província (la majoria a peu), que està de festa. Avui és la processó de la Virgen del Milagro i el Crist que, segons l'església, van aturar els terratrèmols a la zona al segle XVII.

A mitja tarda anem, en un modern telefèric, al *cerro* San Bernardo (1.458 m), salvant un desnivell de dos-cents vuitanta-cinc metres. Fem una volta pel cim, amb uns bonics jardins, on veiem un *cui* (un petit mamífer), contemplem l'immensa ciutat des dels miradors i berenem una mica al bar restaurant, tot encantant-nos amb les vistes.

Tornem a l'hotel, als peus del telefèric, on en Jako és queda mirant la *tele* mentre jo me'n vaig a escriure i penjar algunes fotos al blog. M'hi passaré més de dues hora i mitja, però al final n'aconsegueixo penjar una desena. Afortunadament, als tres països, connectar-se està *tiradíssim* de preu... em costa un euro amb poc!!!! Cansats, anem a sopar al Rey del Bife. Està tancat i ens quedem al del costat, més barat però no tant bo.

PER FI, UN DIA NORMAL!!!

Quebrada de Cafayate

Ens llevem d'hora, esmorzem i marxem. Per culpa dels problemes amb el cotxe, hem hagut de triar entre una de les dues excursions als Valles Calchaquíes que volíem fer. A l'hotel ens van dir que no era possible fer-les en un sol dia. Després de dos dies dubtant entre una i l'altra, al final, ahir ens vam decantar per Cafayate. Gràcies als temps. La zona de Cachi, l'altra opció, està en alçada i per culpa dels núvols d'aquests dies, ens perdríem els seus principals atractius: les vistes i el paisatge... avui, però, el cel està totalment seré... una altra vegada amb dubtes. No canviem, però, el que tenim pensat perquè, de les dues alternatives, possiblement a la del Cafayate serà en la que veurem coses més diferents a les que hem vist fins ara.

Fem dues hores en cotxe, cap al sud. Passat dues hores comencem a fer les primeres parades per fer fotos. Tot just acabem d'entrar a la Quebrada de Cafayate, una vall àrida on les muntanyes són de tots colors, i contrasten amb el blau del cel i el verd del fons de les valls. Pel camí, al costat de la RN68, tota una sèrie de curioses, estranyes o espectaculars formacions geològiques que donen encara més màgia a la Vall. Estan molt ben indicades i anem fent totes les visites corresponents, a més de les improvisades. Les primeres a la Garganta del Diablo i el Anfiteatro, dues grans gorgues seques que tenen com a única sortida a la vall un estret congost. Després, el Sapo, una enorme roca que s'assembla molt a un gripau. Més endavant, la Casa de Loros, un petit cingle foradat on hi fan niu alguns lloros, que veiem. Tot seguit, la Yesera i l'Obelisco, dues curioses formacions de formes i colors diversos. Finalment, els Castillos, unes cingleres a la vora d'un turó, que ve podrien passar com a torres defensives. Pel camí, un altre *poli* fent dit... que no carregem perquè va en direcció oposada.

Potser mai sabrem si hem encertat amb l'excursió o no, si l'altra encara hagués estat millor, el que si sabrem, però, és que la Quebrada és realment impressionant i que, sigui com sigui, segur que val la pena... i no ens hem equivocat.

Dinem a Cafayate, al restaurant el Rancho, bo i barat, com a gairebé a tot arreu. En Jako *bife* i jo una milanesa. No tinc gaire gana i aquí, això és el més normal... tot i que déu n'hi do amb el plat. Amb ají, una salsa picant que ja m'he acostumat a menjar a gairebé cada àpat (bé sucada amb pa, per esperar, bé amb la carn). Fem una volteta pel poble, per pair una mica. Ho aprofito per comprar una mica de vi blanc d'una varietat de raïm típica de la zona, el torrontès (diuen, sec i afruitat), i una de vi negre, malbec, una

varietat originaria de França que s'ha convertit en el vi típic d'Argentina. La regió és una de les zones vinícoles d'argentina per excel·lència (un dels sis grans productors mundials de vi), i s'hi elabora el que s'anomena vi d'alçada, amb raïms provinents de vinyes que es troben a més de 1.500 metres (en algunes caves, fins a 2.500), unes de les que es troben a més alçada del món. Tot això dóna al vi un sabor i una característiques que el fan únic i especial, diuen els entesos.

Tot i que estic ben tip, una de coses que ens han portat fins aquí, també, és el poder tastar un gelat diferent i original. A la gelateria Miranda (els seus inventors). Demanem on la podem trobar i hi anem. Em compro un cucurutxo doble... de vi, torrontès (blanc) i cabernet (negre)... molt bo!!!! Especialment el de cabernet.

Com que encara és una mica d'hora, provem d'anar, ni que sigui per fer-ne un trosset, a la Quebrada de las Flechas. Desistim després de perdre'ns i acabar per carreteres de *ripio*, que ens fan anar molt a poc a poc. Decidim tornar per on hem vingut, parant per fer noves fotos... el sol està a l'altra banda i el paisatge, en algunes zones, sembla completament diferent.

Arribem a Salta gairebé de fosc. Afortunadament som diumenge i el trànsit no és tan intens com el dia que vam arribar (divendres al vespre). Condueixo molt més tranquil.

Una estona a internet o mirant la *tele*, i a sopar. Al Rey del Bife... sense mesura... com nosaltres... acabem a punt de rebotar. Però, per tres dies que ens estarem a Argentina, vam decidir, ja el primer dia, seguir una dieta estrictament carnívora... tot i que jo, començo a necessitar una amanida, ja!!!

Per fi, també, un dia normal... el més curiós, un burro pasturant a la plaça de Cafayate.

SENSE PRESES, QUE JA TOCAVA

Salta- Paso de Jama (Xile) -San Pedro de Atacama

Hem de deixar l'hotel Petit... que ho tenia tot: tovalloles, aigua calenta i estufa. Fins i tot ens feien el llit i ens plegaven el pijama!!!! Cada dia!!!! Tot un luxe. Hi hem estat i ens han informat molt bé, a més, tant amb la mestressa com amb la noia de recepció, hem tingut converses molt agradables. D'hora. Tenim una bona pallissa en cotxe, volem anar tranquils i parar-nos quan ens vingui de gust. Tornem per on hem vingut, i aquesta vegada volem gaudir del paisatge.

Fins a Purmamarca sense parades, per l'autopista per on havíem d'haver passat a l'anada. Les primeres les fem a la Cuesta del Lipan, una recargolada carretera de muntanya que puja dels 2250 metres de Purmamarca als 4.170 del coll o Abra de Potrerillos, en quaranta-dos quilòmetres i poc més de tres quarts d'hora... amb unes vistes i uns paisatges magnífics. Impressionants, especialment els de la baixada fins als 3.390 metres de Salinas Grandes. No aturem a les salines perquè, tot i ser boniques, no es poden comparar a Uyuni i sabem que en veurem d'altres pel camí. Ens retrobem amb les vicunyes, que ja no deixarem de veure, sempre en petits grups, més o menys durant tot el camí. Continuem, però, aturant-nos, ara aquí, ara allà, per fer fotos. Entre acolorides muntanyes ens tornem a enfilar, havent passar Susques, al Cordon del Taire, a 4.070 metres, per tornar a baixar una fins als 3.800 i tornar a pujar fins al pas fronterer de Jama, a 4.200 m. A la frontera, que travassem sense problemes, ens gastem els últims pesos argentins en una paradeta, en beguda, patates, xocolates i caramels.

Només entrar a territori Xilè, ens aturem al mirador del salar de Jama. A partir d'aquí, ho sabem, el paisatge és torna encara més espectacular. No baixarem dels 4.000 metres fins als últims quilòmetres. Farem més parades. Tornem a baixar una mica i tornem a pujar, ara, fins a l'Abra de Pacana (a 4.829 m). La carretera, per poc, no arriba a l'alçada de l'Abra del Acay (a la RN 40 argentina, molt a prop d'aquí), el coll de carretera més alt del món, a 4.895 m.

Arribem a San Pedro d'Atacama poc després del migdia. Passem el control fronterer aquesta vegada, també, sense cap mena de problema... només que, si a Argentina hem arribat just entremig dels dos autocars que fan el trajecte entre Salta i San Pedro, aquí, just al darrera dels dos... som uns cracs travessant països. Fem cues... en una carretera en què, com a molt, ens hem creuat amb cinc o sis camions i tres o quatre cotxes!!!!

Tornem al mateix hotel, però com què ens volen donar la mateixa habitació que el primer dia, els hi diem que no i en busquem un altre. És d'hora i tenim temps de sobres... acabem en un de més *cutre*, l'hostal Kaiku i una mica més car... tot i que no ens en penedirem gens. Podem tancar la porta, amb un cadenat, i les habitacions donen a un patí amb taules i cadires on tothom xerra amb tothom.

Passem la tarda, els dos, amb una mica de mal de cap. Notem els efectes de l'alçada del matí. Després de la breu estada a Argentina, a alçades al voltant dels 1.000 metres, hem perdut l'aclimatació... i això que fa només uns dies ens passejàvem, com si res, per sobre els 4.000. Avui, però, a l'última part del recorregut ens ha agafat son als dos. En Jako no ha pogut evitar dormir una bona estona i jo, que conduïa, més d'una vegada he pensat que hauria de parar per fer-ho. A la tarda, doncs, entre el cansament i el malestar, poca cosa: dinar, llogar l'excursió per a demà, descansar una mica, fer una volteta pel poble i sopar, fora del carrer principal. Sense tria possible, ho sabem: pollastre amb patates... la "carta" només permet la variació de la mida d'una cosa i l'altre. Molt bo i barat. Xile, curiosament, en temes gastronòmics no es pot ni comparar, de lluny, amb Argentina... excepte, potser, amb el pollastre.

GUÈISERS I ASADO XILÈ

San Pedro de Atacama (guèisers del Tatio)

A les quatre del matí ens passa a recollir un autobús petit davant la porta de l'hotel. Ens criden pel nostre nom i pugem. Aprofitem les dues hores de camí per dormir. Paguem l'entrada i, a la sortida del sol, ens plantem als guèisers del Tatio (el Vell que Fuma, en kunza). A 4.321 metres d'alçada, amb més de cent guèiser repartits en tres zones, és el camp de guèisers més gran de l'hemisferi sud i el tercer del món (després de Yellowstone, als Estats Units, i Dolina Giezeroz, a Rússia). Visitem la Conca Superior (o Terrassa Principal), la que en té més i els més predicibles (per a lluïment dels guies, en alguns casos). També el més alt, que pot fer erupcions de fins a cinc metres (l'altura mitjana és de setanta-sis centímetres). Ens hi passem gairebé una hora, tot contemplant els que fan erupció ara aquí, ara allà, i les fumaroles i piscines termals de colors associades, molt semblants a les que vaig veure a Yellowstone. Les aigües poden arribar als 85°C, en alguns casos, i hem de vigilar on trepitgem. Tampoc podem acostar-nos massa a segons quins llocs, no hi ha cap camí definit, voltem lliurement, i hi ha massa turistes, com nosaltres, arreu. No per això deixa de ser menys impressionant, però, en aquest sentit, no té res a veure amb el Parc nord-americà... amb camins i normes estrictament marcades (per a la seva conservació). Desitjo que, en el futur, això no sigui massa perjudicial.

Amb el mateix criteri que hem seguit durant tot el viatge, hem fet tot el possible per prevenir el mal d'alçada: ahir vam menjar carn, vam descansar poc (especialment jo), avui no ens hem pres paracetamol i, lògicament, no portem aigua ni menjar per passar el dia. Resultat: he acabat la visita ben marejat... ja que, per si no fos poc, ignorant els consells del guia, he caminat més i més ràpid que la resta del grup i m'he anat ajupint i aixecant sense mirar res cada dos per tres, per fer fotos. Per acabar-ho de rematar, fa molt fred: -12°C graus, i tinc les mans glaçades. Afortunadament tenim inclòs l'esmorzar i, amb això, i deu minuts descansant a l'autocar, em refaig gairebé del tot. En Jako fa més bondat i està bé.

Poc després de la sortida del sol ens anem a banyar a un riu molt a prop, al Guèiser Blanco. Sols... els catorze del grup. Tot i que vam llogar l'excursió a l'agència Yama, no sabem perquè, anem amb Cosmo Andino (suposem que érem els únics)... però, potser, amb això hem estat de sort: ens diuen que són els únics que fan això (tot i que aquí, ves a saber). La majoria de turistes, i n'hi ha molts, es banyen en una piscina al

costat dels guèisers mateix. Mentre em despullo ho passo fatal, la temperatura no ha tingut temps de pujar gaire. Sabent-ho, però, porto el banyador sota els pantalons i em puc ficar a l'aigua ràpidament. Un cop dins... s'hi està de meravella!!! Sortim com panses, ens hi estem ben bé una hora llarga (en Jako, mentre, ha estat voltant per les roques). Se'm posa molt i molt bé.

L'excursió continua per camins de carro entre muntanyes, amb algunes parades per veure ocells i vicunyes, i una breu caminada. També, just abans d'arribar a San Pedro, per veure *cardones* i un rierol amb un bonic salt d'aigua. Estan molt bé, ens agrada molt i els llocs són bonics... però ja hem vist coses molt semblants i no ens impressiona com els primers dies (encara que no n'estem cansats i no ens en penedim).

Arribem a l'hotel cap a les tres de la tarda, per descansar i dormir una estona. Com ahir, cansats, aprofitem el poc que queda de tarda per anar a fer una volta pel poble, escriure al blog i llegir una estona.

Al vespre fem un *asado* xilè "comunitari" amb la gent de l'hotel, organitzat per en Ludo, un francès que sembla el comitè de benvinguda de l'hotel, tot i que fa pocs dies que és aquí, el propietari i un guia turístic que, a banda de ser amic del propietari, no sabem ben bé que fa aquí... tot i que hi és sempre. Amb el guia i una noia alemanya fem les broquetes de carn i verdures, que han anat a comprar a la tarda (vedella, pollastre, pebrot, pastanaga i seva). Mentrestant, i fins havent sopat, anem conversant amb tothom, un israelià que viatja sol i demà se'n va cap a Uyuni, amb menys roba de la que portem nosaltres, l'Enedit, una xilena que està aquí mig de gorra, una parella de xilens, que en realitat son pare i filla, o un estudiant mexicà, mig de turista mig d'estudis. Ens ho passem molt bé. L'*asado*, però, s'acaba d'hora. A la una tothom ja és a dormir... en Jako, com sempre, hi ha anat una mica abans i jo, també com sempre, m'hagués quedat una estona més.

TOT TANCAT

San Pedro de Atacama – Antofagasta – Santiago de Xile

Ens llevem tard. Avui comença el llarg camí de tornada. Ens fa mandra, però no hi podem fer res. Fem quatre hores en cotxe, travessant per última vegada el desert d'Atacama. Jo mig plorant. En aquestes tres setmanes he trobat la pau que tan m'ha faltat des de fa un temps.

Arribem a Antofagasta a l'hora de dinar. Ens sorprèn trobar-ho tot tancat, són les Fiestas Patrias... però no ens imaginàvem trobar una ciutat buida, amb tots els restaurants tancats. Fem unes quantes voltes amb el cotxe amunt i avall i no aconseguim trobar enlloc on menjar, només veiem, de tant en tant, alguna petita botiga de queviures oberta. Per sort, se'ns acaba encenen la bombeta i anem a provar al *Mall*, uns grans magatzems. Tancat... excepte els *fast-food*. En triem un a l'atzar, no hi res millor. Fem un últim passeig pel centre, per fer temps i amb l'esperança de trobar alguna botiga de *souvenirs* on fer les últimes compres (que pensàvem fer aquí). Desert, tothom està fent l'*asado* de les festes.

Avorrits, anem cap a l'aeroport, tot i que ens hi haurem d'estar una bona estona, avorrint-nos encara més. Sense voler, encertem amb la decisió, estarem de sort i podrem marxar una hora abans... ens avancen el vol. Anem a tornar el cotxe i, evidentment, tal i com sospitàvem, a l'oficina no hi ha ningú... i el telèfon de contacte no va, ho provem de totes les maneres possibles. Ens esperem ben bé fins a l'hora d'embarcar, deixem una nota protestant per tot el que ens ha passat, les claus al taulell i marxem, més enfadats encara. Provarem d'anar a l'oficina de l'aeroport de Santiago (...però tampoc hi haurà ningú).

El vol intern el fem amb Lan Xile, en un petit A318, amb uns seients amples i confortables. L'*snak*, com a l'anada, és dels millors que m'han donat mai en un avió (cacauets amb mel i diversos tipus de galetes)... llàstima que fins a Barcelona anirem amb Iberia. Tot i que ja fosc, sense veure pràcticament res des de la finestreta, les dues hores passen força ràpid.

Tenim reservat l'hotel, just davant l'aeroport. A l'anada se'ns en va anar l'olla i passarem de tenir un cadenat a la porta... a obrir-la amb una targeta!!! De compartir bany (o alguna cosa similar)... a no saber si anar a la sauna o el *jacuzzi*!!! El Holliday Inn està molt bé... i pot estar-ho, ens costa cent cinquanta dòlars l'habitació. Amb això hem dormit bastant més d'una setmana. Tot i això, no ens penedim, demà al matí sortim

Xavier Blancafort

d'hora, no tenim ganes de complicar-nos la vida anant al centre de la ciutat (que tampoc tenim temps de visitar), ens va bé descansar en un lloc així... i ens ve de gust. Llàstima que, de tot el que té l'hotel, pràcticament només aprofitarem internet, que és ràpid i de franc.

ARA SI QUE S'HA ACABAT

Santiago de Xile – Madrid – Barcelona - Taradell

Ens llevem relativament tard, just per dutxar-nos, acabar de fer les maletes i deixar l'hotel a les deu. Travessem el carrer i facturem les maletes. Fem força cua i no tenim temps d'anar a les oficines d'Avis (però pensem que ja s'espavilaran si volen cobrar). Passem a la zona d'embarcament, amb el temps just per fer les últimes compres i gastar-nos els pocs pesos que ens queden.

Tretze hores fins a Madrid amb un A340 d'Iberia, com a l'anada. Aquesta vegada, però, més ennuvolat, el pas pels Andes i mig Sud-amèrica no es tan espectacular. El vol és de dia i es fa més avorrit que a l'anada, tot i que estem més de sort amb les pel·lícules, ens posaran Indiana Jones i el Regne de la Calavera de Cristall. Passem per una zona amb turbulències fortes, afortunadament, molt poca estona, des d'Equador que no n'havia trobat així.

Arribem a Madrid puntuals, avui amb temps per canviar d'avió sense preses. Només baixar, però, m'adono que m'he deixat el llibre que llegia i les notes que faig servir per escriure aquest diari. De seguida vaig a reclamar-lo, però tan d'hora no és possible i ho hauré de fer al Prat. Encara ens quedarà, però, una mica de temps per avorrir-nos una estona.

El vol fins a Barcelona és molt tranquil. Arribem a quarts d'onze del matí de dissabte. Recollim les maletes i anem a Objectes Perduts a fer les reclamacions. El llibre està localitzat i l'hauré d'anar a recollir d'aquí a uns dies. Ho faré, amb l'esperança que amb ell hi hagi, també, el bloc, que és el que realment m'interessa (... tot i que, finalment, només hi haurà el llibre, el que m'obligarà a fer aquest diari totalment de memòria, esperant no oblidar-me res i buscant més d'una cosa per internet). Esperem que ens recullin el meu germà i l'Isa, que arriben a l'hora que els hi hem dit, pensant que estaríem molt més a recollir les maletes. Avui el procés ha estat molt ràpid, tot i que no recordo cap vegada que hagi estat així.

Arribem, també, a una hora desastrosa pel *jet-lag*. Ho sabíem. Hem marxat de Santiago a mig matí i hem arribat a la mateixa hora, de l'endemà... sense haver dormit. Tot i el cansament, però, intentaré aguantar despert fins al vespre. No ho aconseguiré. Me'n vaig a estirar a les sis de la tarda, per fer una migdiadeta... i em llevo a les onze del matí.

Xavier Blancafort

Amb una pausa de dues a tres de la matinada, per menjar-me un plat de macarrons... és el que té el *jet-lag*. Segurament, des de l'adolescència, no dormia tant.

El viatge, però, encara no s'ha acabat perquè, com molt bé ens va dir una dona xilena que vam trobar pel camí, parlant de tot de coses, al final d'aquesta vida l'únic que et queda són els records... i té raó... i, d'aquest viatge, en tenim molts, i de molt bons... i encara que hagi estat una mica accidentat, el que hem vist, ha estat fantàstic i ens ho hem passat molt bé. Un dels millors viatges que he fet.